

Folkehøgskolen

Utgitt av Folkehøgskoleforbundet // Årgang 122 // 3/2026

Siden 1904

Rebellen

Martin Buch Larsen har aldri vært noe A4 menneske.
Det har han heller ingen planer om å bli.

Innhold

Folkehøgskolen 3/2026

I denne utgaven

- 03 Leder
- 04 Aktuelt
- 08 Se og lær
- 14 Danning i praksis
- 18 Bærekraft
- 20 Mitt år
- 21 Filosofinn
- 22 Den perfekte kombinasjon
- 27 Invitert
- 28 Norge rundt
- 32 Profilen
- 38 Folkehøgskolens historie
- 40 Anbefalt
- 44 Nytt fra Brugata
- 48 Betraktninger
- 50 Nytt fra Folkehøgskolerådet
- 52 Mer enn ord

14

Danning i praksis

På Vefsn Folkehøgskole settes elevene ut i skogen og må finne veien "hjem" ved hjelp av kart og kompass.

21

Filosofinn

Generasjon Z har sett mye, men trenger å bli sett, skriver Filosofinn.

20

Mitt år

– Det var litt stigma på vestkanten i Oslo med å gå på folkehøgskole, så det var ikke frivillig. Man skulle helst begynne rett på BI, sier Jonna Støme om sitt folkehøgskoleår.

22

Den perfekte kombinasjon

Etter nærmere tre tiår som friluftslærer har Odd Arne Sandberg brukt utallige timer på å utforske naturens spiskammer. Nå er det blitt bok.

LEDER

Med verdier som kompass

Vi er i en bølgedal når det gjelder elevrekruttering, skriver Astrid Moen i sin leder, og henviser til 80-tallet da det også var nedgangstider i folkehøgskolen. Hun skriver om jappetiden som ble vanskelig for skoleslaget. Og svaret fra folkehøgskoleorganisasjonene den gang, nemlig en styrking av selve folkehøgskoletanken.

Sensommerens hendelser har gjort meg mer bevisst på de såkalte lange linjene. Jeg er en av dem som har sittet klistret til skjermen for å få med meg innslag om kongehuset og folkets hyllest til den antiautoritære Kong Harald. Og jeg har hengt meg opp i betydningen av å være verdimessig orientert. For gjennom mange tiår hadde Kong Harald en helt spesiell evne til å samle folket og snakke til oss om det som er grunnleggende menneskelig.

I sin første tale til folket ga den nye kongen hint om retning for sin kongegjerning. Kong Haakon snakket om å være nærværende og lyttende. Om å forsøke å forstå ulike menneskers livssituasjon. Det fikk meg til å tenke på en tilfeldig samtale jeg hadde med rektor Morten

Eikenes under Folkehøgskoleuka. Vi snakket om det å være i militæret kontra å gå på folkehøgskole. Det viktigste i folkehøgskolen er å skape en skole for fellesskap, sa han, et sted for tilhørighet, menneskeverd og respekt for forskjeller. Et sted der *alle* føler at de er velkomne.

Som forholdsvis ny i folkehøgskolen skal jeg vokte meg for å mene for mye, men i disse polariserende tider kjenner jeg meg dypt inspirert av dem som navigerer med verdier som kompass, enten det dreier seg om folkehøgskolelandskapet eller samfunnet for øvrig.

Og en av dem som definitivt gjør dette er Martin Buch Larsen, som du kan lese om i profilen.

God fornøyelse.

Sonja Evang
Redaktør

i disse polariserende tider kjenner jeg meg dypt inspirert av dem som navigerer med verdier som kompass

Har du spørsmål, innspill eller forslag til ting vi bør skrive om, så er det bare å sende meg en e-post: sonja@folkehogskole.no

Anne Tingelstad Wøien

Daglig leder i Folkehøgskolerådet

«Legg forslaget i en skuff, lås og kast nøkkelen»

Det er kommet et elendig forslag om å fjerne **knekkpunktet i tilskuddsordningen**; en omfordelingsreform som kan føre til at om lag 25 prosent av landets nå 77 folkehøgskoler står i fare for å bli lagt ned.

Under ett år etter at Kunnskapsdepartementet vedtok den nye forskriften til folkehøgskoleloven, har Udir, på vegne av Kunnskapsdepartementet, sendt på høring et forslag om å fjerne knekkpunktet i tilskuddsmodellen til folkehøgskolene. Dette til tross for at modeller med og uten knekkpunkt ble grundig diskutert før den nye forskriften trådte i kraft i august 2025. Departementet begrunner forslaget med at det i lys av utviklingen i elevtallet, er behov for en ordning som kan bidra til økt driftseffektivitet og mer bærekraftig og robust sektor. Med andre ord kan en si at de ønsker færre og større skoler fordi det er billigere for staten. Omfordelingsreformen som foreslås kan bidra til at om lag 25 prosent av landets folkehøgskoler står i fare for å bli lagt ned.

Hva forslaget faktisk betyr

Dagens modell gir alle skoler et basistilskudd, pluss et ekstra tilskudd for de 35 første elevene. Det er denne ordningen som gjør at også mindre skoler kan dekke sine faste kostnader på en rimelig måte. Fjernes knekkpunktet, vil tilskuddet i praksis overføres til skoler som har over 80 elever. Skoler som har færre enn 80 elever taper på dette.

Beregninger fra Folkehøgskolerådet ut fra dagens tall viser konsekvensene i klartekst: Over 60 prosent av skolene (47 av 77 skoler) vil få kutt i tilskuddet. 33 av disse vil miste over 200 000 kroner, 17 av dem vil miste mer enn en halv million per år. De 30 skolene som har over 80 elever vil alle få økt tilskudd, fire av dem over 1,5 millioner kroner mer enn i dag. Det er ingen forenkling. Det er en klar overføring av

Dette handler saken om

Kunnskapsdepartementet foreslår å fjerne det såkalte knekkpunktet i tilskuddsordningen for folkehøgskolene. Dagens ordning gir et ekstra tilskudd for de første 35 elevene, noe som bidrar til å dekke faste kostnader ved mindre skoler. Forslaget vil i praksis omfordele tilskudd fra mindre til større skoler.

- 47 av 77 folkehøgskoler vil få redusert tilskudd.
- 33 skoler vil tape mer enn 200 000 kroner i året, og 17 mer enn en halv million.
- 30 skoler med over 80 elever vil få økt tilskudd.
- Folkehøgskolerådet anslår at rundt 25 prosent av skolene kan stå i fare for å bli lagt ned.
- Forslaget er sendt på høring og er ikke endelig vedtatt.

25 %
av landets folkehøgskoler
står i fare for å bli lagt ned.

penger fra de mange små til de få store. Det er også viktig å huske at mange av de 47 skolene fikk redusert tilskudd da den nye forskriften trådte i kraft i fjor.

«Insentiv til effektiv drift» holder ikke Departementet begrunner forslaget med at det skal gi skolene insentiv til å drive mer effektivt og fylle opp kapasiteten sin. Men her går argumentasjonen i ring: Skolene har allerede et tak for hvor mange elever de kan ta inn, fastsatt av myndighetene selv.

Man kan ikke både fjerne et knekkpunkt for å «stimulere til flere elever» og samtidig sette en øvre kapasitetsgrense som hindrer nettopp det. Det er ingen av skolene som har et ønske om å ha færrest mulig elever. Alle skoler bruker allerede mye krefter på rekruttering. Utfordringen for folkehøgskolene er at det har vært en

generell nedgang i søkertallene de siste årene. Det er ikke en mangel på vilje til å fylle plassene.

Mangfoldet står på spill

Folkehøgskolene er lokalisert spredt fra by til bygd, store som små, og med et bredt spekter av linjer og elevgrupper. Om lag en tredjedel av de unge som velger folkehøgskole, har ikke fullført videregående skole. For mange av disse ungdommene er nettopp en liten, trygg skole veien tilbake til motivasjon, fellesskap og mening i livet. Mister vi de minste skolene, mister vi også dette tilbudet, og med det en vei inn i utdanning og arbeidsliv for en sårbar gruppe.

Små skoler er dessuten ofte en viktig arbeidsplass på stedet der de ligger. Å legge ned folkehøgskolen rammer ikke bare elevene, men lokalsamfunnet,

For mange ungdommer er nettopp en liten, trygg skole veien tilbake til motivasjon, fellesskap og mening i livet.

arbeidstakere og leverandører rundt omkring.

Elendig timing

Forslaget fremmes også i en periode der folkehøgskolene uansett møter hardere konkurranse om ungdomskullene: fra 2028 er det færre 18-åringer i årskullene, tilleggspoengene for fullført folkehøgskolekurs fjernes fra neste skoleår, Forsvaret skal doble antall vernepliktige og fullføringsreformen i videregående

er innført. Å kutte i tilskuddet til nesten to av tre skoler samtidig som konkurransen om elevene øker, er å legge stein til byrden i en sektor som allerede er under press.

Hvis målet for regjeringen egentlig er færre og større folkehøgskoler, er det et prinsipielt utdanningspolitisk spørsmål som fortjener en åpen debatt i Stortinget, og ikke noe som skal komme som en teknisk justering i en forskrift. I forrige høring om tilskuddsmodellen i 2025, støttet et klart flertall av høringssvarene at knekkpunktet burde beholdes. Det finnes ikke noe nytt i kunnskapsgrunnlag mindre enn et år seinere som skulle tilsa at det er behov for å endre ordningen. Vår oppfordring til Kunnskapsministeren er derfor: Legg det elendige forslaget i en skuff, lås og kast nøkkelen!

Fortsatt uviss fremtid for Follo

Follo folkehøgskoles fremtid er ennå ikke endelig avgjort, men det er nå klart at det ikke blir skoledrift hverken i år, eller neste skoleår.

Utdanningsdirektoratet informerte skoleeier i juli om bortfall av godkjenning, og at det etter folkehøgskoleloven ikke er åpning for et pauseår, slik Akershus fylkeskommune ønsket en dialog om. Vedtaket ble påklaget, men ble ikke tatt til følge.

Saken om eierskap av Follo og Romerike folkehøgskole skal opp til politisk behandling i november i år. For Follo vil et fortsatt fylkeskommunalt eierskap bety ny søknad om godkjenning til Udir innen fristen 1. april 2027, med eventuell opptatt skoleåret 2028/2029.

Det sier seg selv at situasjonen fremdeles er uavklart og belastende for de ansatte. De fleste arbeider nå midlertidig ved andre fylkeskommunale virksomheter, i påvente av endelig beslutning om Follo folkehøgskoles videre skjebne. Folkehøgskoleforbundet er fortsatt engasjert i saken, på vegne av våre medlemmer.

Ungt Blod i Buskerud

Metallinja på **Buskerud folkehøgskole** er blitt et fenomen som er blitt kjent langt utenfor skolens grenser. Også aldersmessig er linja noe utenom det vanlige.

Tekst: Sonja Evang

Foto: Sonja Evang

– Mitt viktigste arbeid i rollen som lærer er som tilrettelegger og inspirator, men også å bygge en "klubbfølelse". Sammen har vi greid å skape en bevegelse som får et liv lenge etter at elevene har gått her.

På metallinja på Buskerud folkehøgskole skriver elevene låter selv. – Jeg vil avmystifisere det å skrive musikk. Å kaste seg ut i det, gjør at elevene skjønner hva det er mulig å få til sammen med andre, sier lærer Vegard Eggum.

Det som en gang i tiden startet som en linje for rock og pop, har med tiden blitt landets arnested for unge metal-rockere. Første gang lærer Vegard Eggum var vikar på skolen var helt tilbake i 2008.

– Da var jeg 28 år, og Peter Kantor, min forgjenger, dominerte her. Vi overlappet hverandre i et tangoband en gang tidlig på 2000-tallet, så jeg kjente godt til ham. En trollmann med en musikalsk bakgrunn og kompetanse som få kan skilte med, så det var virkelig en stor anerkjennelse å bli inkludert i hans prosjekt her på Buskerud folkehøgskole.

Noen år senere, i 2015, forlot Vegard familiebedriften og arbeidet som markedsfører for å bli lærer på heltid.

– Hva kan jeg si? Jeg elsker rett og slett folkehøgskolelivet, og det å hjelpe mennesker på deres vei mot «drømmen». Jeg gikk selv på Trøndertun i 1999/2000 og det var et sjelsettende år for meg. Jeg var på et sted i livet hvor jeg visste at jeg skulle

Hva kan jeg si? Jeg elsker rett og slett folkehøgskolelivet, og det å hjelpe mennesker på deres vei mot «drømmen».

drive med musikk, jeg visste bare ikke hvordan. På Trøndertun fikk jeg bekreftet at musikk var noe jeg ville satse på. Og samholdet jeg erfarte der har jeg hatt med meg hele livet.

Kastes ut på dypt vann

Det skremte heller ikke Vegard å hoppe etter Wirkola, i denne sammenhengen Kantor, i lærerrollen på Buskerud.

– Peter er et unikum, så jeg måtte bokstavelig talt spille på egne styrker. Jeg har lang fartstid i studio som produsent og kunne en hel del om hvordan man lager plater. Jeg moderniserte linja ved å begynne å spille inn musikken som blir til akkurat her, både fordi det er viktig som musiker, men også for å ha noe håndfast å vise til når skoleåret er omme.

For Vegard Eggum har gjort det totalt uakseptabelt å spille coverlåter.

– En del av læringen innebærer at elevene skriver låter selv. Jeg vil avmystifisere det å

En gulrot for elevene på metallinja er at de får holde en større konsert utenfor skolen. Slik lever musikken videre på utsiden.

skrive musikk. Å kaste seg ut i det og tåle å være på dypt vann, gjør at elevene skjønner hva det er mulig å få til sammen med andre.

Og dette har vært en suksessformel. – Vi har gjort produksjonene mer og mer profesjonelle. Musikken gis ut på alle strømmeplassformer. For å unngå at utgivelsene blir typiske «skoleplater» - skapte vi navnet «Ungt Blod» i 2017. Men linja heter fortsatt Rock & Metal.

Eldre elever

Før opptak til skolen blir søkerne bedt om å sende inn en demo.

– For å bli tatt opp på linja må elevene kunne spille et instrument. Dette garanterer at de kan få til noe sammen med andre. Vi gjorde et lite unntak i fjor og tok inn en rendyrket vokalist; rett og slett fordi vi skjønnte at vi muligens gikk glipp av noe. Det artige var at nettopp denne eleven øvde masse i løpet av året han var her, og ble en habil bassist, i tillegg til å være en utrolig

Ungt Blod-konsertene er også en møteplass for tidligere elever som vil støtte de nye som kommer til.

dyktig vokalist.

– *Hva er aldersspennet på linja?*
– De fleste elevene er mellom 18-20 år, men det er også naturlig at elevene er litt eldre. Den eldste i fjor var 24, men vi har hatt elever som har vært 27 og 28. Jeg har inntrykk av at ryktet går i miljøet, og at det vi tilbyr er attraktivt for dem som er opptatt av denne musikken.

En annen gulrot er at elevene får holde en større konsert utenfor skolen.

– Slik lever musikken videre på utsiden. Konsertene pleier å avholdes på Energimølla på Kongsberg, men på vårvinteren i 2026 ble den holdt på Kometen i Drammen. Jeg opplever at det er stor velvilje i miljøet, og ekstra gøy når musikken får leve videre på utsiden av disse veggene og når et nytt publikum. Ungt Blod-konsertene er også en møteplass for tidligere elever som vil støtte de nye som kommer til.

Vegard anslår at rundt 250 sanger er gitt

Foto: Buskerud folkehøgskole

Foto: Buskerud Folkehøgskole

Målet til læreren er å styrke den nye generasjonen metallmusikere, og at drømmen for elevene ikke skal være å bli en YouTube gitarist når de er ferdige på skolen, men at de skal ha lyst til å spille sammen i band.

Foto: Sonja Evang

Noe av det jeg setter aller størst pris på når det kommer til å drive med musikk, er at det ikke nødvendigvis gir umiddelbar belønning. Det kan være krevende, men så får man også masse igjen for det på sikt.

ut til sammen.

- Mitt viktigste arbeid i rollen som lærer er som tilrettelegger og inspirator, men også å bygge en "klubbfølelse". Sammen har vi greid å skape en bevegelse som får et liv lenge etter at elevene har gått her. Ungt Blod-merkelappen har blitt et nettverk og brobygger, der tidligere mer etablerte studenter inkluderer de unge som kommer til, ved å hyre dem som oppvarmingsband eller rekruttere dem i nye prosjekter. For de har alle én ting til felles ved siden av sin lidenskap for musikk; de er alle Ungt Blod.

Lykkehormoner
Læreren selv lager også egen musikk.

- Jeg er gitarist og vokalist i to band, i tillegg til å ha et soloprojekt hvor jeg spiller alle instrumentene selv. Musikken ligner nok ikke så mye på det som produseres her på skolen, min musikkinteresse spenner vidt. Noe av det jeg setter aller størst pris på når det kommer til å drive med musikk, er at det ikke nødvendigvis gir umiddelbar belønning. Det kan være krevende, men så får man også masse igjen for det på sikt.

“
Jeg er gitarist og vokalist i to band, i tillegg til å ha et soloprojekt hvor jeg spiller alle instrumentene selv.

Og nettopp denne mestringsfølelsen er så viktig for dagens unge, som gjerne er vant til den raske tilfredstillelsen og belønningen man kan oppnå for eksempel via sosiale medier. Jeg har tro på den egenskapen i mennesket som virkelig må jobbe for lykkehormonene. Noen av mine elever kan gå på en smell i løpet av året, men så tar de seg i skinnet, skaper noe sammen, og får kjenne på den vanvittige belønningen som kan ligge i godt samarbeid.

Målet til læreren er å styrke den nye generasjonen metal-musikere, og at drømmen for elevene ikke skal være å bli en YouTube gitarist når de er ferdige på skolen, men at de skal ha lyst til å spille sammen i band.

- Det ligger så mye læring i dette, på godt og vondt. For meg selv er de jeg spiller med som familie å regne; de er mine beste venner og beste fiender. Og selv om ikke alle som går her på skolen nødvendigvis skal leve av musikken, får de en fornemmelse av hva musikk skal bety i livene deres. Og det er uvurderlig.

Foto: Sonja Evang

“
Ungt Blod-merkelappen har blitt et nettverk og brobygger, der tidligere studenter inkluderer de unge som kommer til, ved å hyre dem som oppvarmingsband eller rekruttere dem i nye prosjekter.

«Live or Let Die»

– Mot, mestring og muligheter

Når nye elever begynner på Vefsn Folkehøgskole Toppen, møter de raskt en utfordring som setter både samarbeidsevner og friluftslivskunnskaper på prøve.

Tekst: Sonja Evang **Foto:** Vefsn Folkehøgskole Toppen

Prosjektet «Live or Let Die» er et av skolens første fellesprosjekter og fungerer som en introduksjon både til naturen og fellesskapet på skolen. Men det dramatiske navnet til tross, handler prosjektet ikke om ekstrem overlevelse.

– Det handler om å gi elevene en opplevelse av samhold, mestring og trygghet, forteller Jonas Løøv.

Han er lærer for linja Friluftsliv Lett.

– Målet er at alle skal bli bedre kjent med hverandre gjennom praktiske utfordringer og samarbeid.

Nye vennskap

Selv om turen er tilpasset flere nivåer, så er dette prosjektet helt klart en utfordring. Det hele starter med at elevene deles inn i små grupper og kjøres til ulike steder i området rundt Mosjøen. Herfra skal de ved hjelp

av kart og kompass finne veien til Herringen Bygdehus.

– Det høres kanskje noe ubarmhjertig ut, men alt er godt planlagt av friluftslivslærerne. Elevene har med seg utstyr, mat, kart og kompass, og første natten sover de fleste gruppene ute. Underveis må gruppene samarbeide om navigasjon, ta felles beslutninger og løse utfordringer som oppstår på turen. De fleste gruppene overnatter ute den første natten. Været er som det er på Helgeland, så noen blir nokså våte på turen, sier Jonas Løøv.

Den andre dagen samles alle ved Herringen Bygdehus.

– På Toppen er fellesskapet viktig. Andre dagen møtes vi på bygdehuset, og der har kokkene laget god mat til slitne turgåere. Vi tørker litt klær, koser oss rundt bålet, spiller frisbee

For mange elever blir «Live or Let Die» en av de mest minneverdige opplevelsene fra starten av skoleåret. Prosjektet gir et godt grunnlag for det sosiale miljøet på skolen og viser hvordan samarbeid, natur og felles utfordringer kan skape sterke bånd mellom mennesker.

Med *ut på tur, aldri sur* som motto, er turen «Live or Let Die» noe av det første elevene ved Vefsn Folkehøgskole Toppen går løs på. Tross det noe skremmende navnet, handler «Live or Let Die» derimot om mye mer enn å trå utenfor komfortsonen. Denne turen er en reise fylt av teambuilding, fellesskap, latter, nye venner og gode minner.

og har allsang. Verd å nevne er den populære kiosken, der elevene kan få seg etterlengtet godis og en smak av sivilisasjon. Elevene får mulighet til å spise varm mat, hvile og dele erfaringene sine med de andre. Samlingen markerer avslutningen på prosjektet og gir rom for å knytte nye vennskap og reflektere over opplevelsene.

Noe av det mest minneverdige
«Live or Let Die» handler om mye mer enn bare å gjennomføre en tur. Etter denne turen får man tilbake et tryggere kull elever. De har blitt bedre kjent med hverandre, og i tillegg har de kanskje lært seg et par ting om samarbeid, turgåing og seg selv.
– Prosjektet skal styrke elevenes evne

til å samarbeide, bygge tillit, utvikle grunnleggende friluftslivsferdigheter og gi dem en følelse av mestring. Gjennom utfordringer i naturen lærer elevene å kommunisere, støtte hverandre og finne løsninger sammen, sier Løøv.
Og selv om turen kan oppleves som fysisk krevende, er den tilpasset ulike forutsetninger og planlagt slik at alle skal kunne delta. Fokus ligger ikke på konkurranse, men på fellesskap, læring og personlig utvikling.
– For mange elever blir «Live or Let Die» en av de mest minneverdige opplevelsene fra starten av skoleåret. Prosjektet gir et godt grunnlag for det sosiale miljøet på skolen og viser hvordan samarbeid, natur og felles utfordringer kan skape sterke bånd mellom mennesker.

Foto: Kevin Andre Fagerheim

Prosjektet skal styrke elevenes evne til å samarbeide, bygge tillit, utvikle grunnleggende friluftslivsferdigheter og gi dem en følelse av mestring.

Jonas Løøv, lærer

Forankret

Espen Bråten Kristoffersen er rådgiver for pedagogisk utvikling.

Når veien er viktigere enn målet

Hva skjer når man tar en gruppe ungdommer som nettopp har møtt hverandre, sender dem ut i naturen med kart og kompass og gir dem et felles mål? Ganske mye.

Overgangen til folkehøgskolen kan være stor. Mange flytter hjemmefra for første gang og skal bo tett på mennesker de ikke kjenner. De skal finne nye venner, bli kjent med lærere og andre medarbeidere og orientere seg i en helt ny hverdag. Men nettopp av den grunn er det fra et pedagogisk ståsted gull å starte skoleåret med en felles utfordring.
Live or let die gir elevene noe å være sammen om fra første stund. Med kart, kompass, mat og utstyr skal de ut på oppdrag. Og veien? Ja, den må de finne i fellesskap. For på dette oppdraget kan man ikke google seg fram til fasiten.

Forskjell på snakk og praksis
Som kjent møter elevene med svært ulik erfaring. Noen er vant til friluftsliv, mens andre knapt har sovet ute eller noensinne brukt et kompass. Noen kommer fra bygd, andre fra by. Det er nettopp det som gjør dette opplegget så verdifullt.
Et godt pedagogisk opplegg trenger ikke å bety at alle på død og liv skal gjøre det samme. Det kan handle om å gi mennesker ulike innganger til den samme utfordringen. Og her er folkehøgskolen i en særstilling. Mestring handler ikke om å være best eller å gå lengst. For én elev kan mestring handle om å navigere gruppen fram til målet. For en annen kan det være å tørre å ta ansvar. For en tredje kan det være å gjennomføre en overnatting ute - til tross for dårlig vær og usikkerhet. En av de store pedagogiske gevinstene ved et slikt opplegg er at elevene er nødt til å samarbeide i praksis. Det er stor forskjell på å snakke om viktigheten av samarbeid, kontra det å faktisk være helt avhengig av det.

Noe felles
Nettopp derfor blir denne opplevelsen en fantastisk arena for dannning, og det fra første stund. Elevene får øve på kommunikasjon, ansvar og problemløsning i nye, spennende og ikke minst utfordrende omgivelser.
I starten av et skoleår er elevene først og fremst en samling enkeltpersoner. Mange har sterke meninger, ønsker og klare forventninger. Etter noen dager med felles erfaringer begynner elevene å bli en gjeng. Et kull. De har noe til felles. De har vandret sammen. De har vært slitne sammen. De har ledd sammen. Noen har grått, andre har trøstet. En fantastisk måte å skape trygghet og relasjoner på. En soleklar investering i det videre skoleåret.
Når elevene får møte store utfordringer sammen med andre, får de samtidig mulighet til å utvikle seg personlig og sosialt. De får prøve, feile, justere, hjelpe og bli hjulpet. Alt i trygge rammer. Det er ikke så mange slike arenaer igjen.

Noe av det viktigste vi kan gi ungdommene våre er erfaringen av at de kan klare mer enn de tror – og at de ikke trenger å klare alt alene. Og for å få til det trenger vi gode pedagogiske opplegg. Magien skjer ikke av seg selv.
Ut på tur, aldri sur? Eller; Ut på tur, litt tryggere på seg selv og litt nærmere hverandre? Jeg foretrekker det siste. For å være sur er ikke forbudt. Men ut på tur, det skal du!

Et godt pedagogisk opplegg trenger ikke å bety at alle på død og liv skal gjøre det samme. Det kan handle om å gi mennesker ulike innganger til den samme utfordringen. Og her er folkehøgskolen i en særstilling.

Espen Bråten Kristoffersen
I hver utgave vil Espen belyse en sak eller et tema fra en pedagogisk vinkel.
Espen har sin pedagogiske utdanning fra Kunsthøgskolen i Oslo. Han har bl.a undervist ved Romerike folkehøgskole, Bårdar akademiet, Bærum barneteater og Minken Fosheims teaterskole. Espen har jobbet som skuespiller i 12 år og kombinerer dette med rådgiverjobben i Folkehøgskoleforbundet. Ansatt siden januar 2020.
Espen jobber også som kanalvert i NRK.

– Eg har jo ikkje verte kokk fordi eg elska å prate framfor ein haug med folk, men når elevene forstår hvordan de på kjøkkenet tenker, øker respekten for maten fortel kjøkkensjef Tanita.

Bærekraft fra kjøkkenet

Kokker fra folkehøgskoler over hele landet møttes i Sogndal for å dele erfaringer og hente inspirasjon til mer bærekraftig mat. På menyen sto lokale råvarer, matdanning og kokkens rolle i omstillingen.

Tekst: Line Skåland Aurlien

Foto: Kine Lundervold

Blant blomstrende epletrær ved Sogndal Folkehøgskule var kokker fra StUF i sør til Svalbard i nord samlet i mai. Skolen var vertskap for den avsluttende kjøkkensamlingen i prosjektet «Bærekraftig og lokal mat på folkehøgskole», et fireårig

prosjekt av Framtiden i våre hender for og i samarbeid med folkehøgskoler, støttet av Sparebankstiftelsen DNB og Bergesenstiftelsen. Kokkene var samlet for å inspirere hverandre til mer bærekraftig mat på menyen og i undervisningen. Inspirasjonssamlingen handlet om å ta vare på.

Skolens matfilosofi

Folkehøgskolen i Sogndal ligger blant snødekte fjell og turkis sjø - og rektor Ole Karsten geleidet oss til det han kalte hjertet av skolen, nemlig matsalen. Det er her deilige dufter blandes med gode samtaler og høylutt varm latter.

Kjøkkenet er bygget for å lagre sesongens råvarer gjennom hele året.

Her tar man imot partier med datofisk, alt brød bakes selv og lokale epler og gulerøtter oppbevares i månedsvi. Skolen har egen urtehage, kjøkkenhage og tett samarbeid med flere lokale matakter.

Hver høst moter kjøkkensjef Tanita seg opp til en presentasjon for elevene der hun forklarer skolens matfilosofi og hvorfor de serverer det de gjør.

– Eg har jo ikkje verte kokk fordi eg elska å prate framfor ein haug med folk, meddelte Tanita resten av kokkene under samlingen i mai.

Når hun likevel gjorde det, er det fordi erfaringen hennes er tydelig: Når elevene forstår hvordan de på kjøkkenet tenker, øker respekten. Dessuten har hun overhørt elever som har forsvart middagen overfor skeptiske medelever, med henvisning til nettopp denne presentasjonen.

Tanita Opheim, kjøkkensjef

Kokkene spiller en nøkkelrolle i omstillingen til et bærekraftig matsystem som tar vare på klode, folkehelse og bønder.

Kostråd og kutt av utslipp

Matfilosofien er *bærekraftig, smakfull og næringsrik*. Filosofien er satt i system, ikke overlatt til tilfeldighetene. To dager i uka er det kjøtt, to dager fisk, to dager plantebasert og restepizza på lørdager. Slik følger de kostrådene og kutter utslipp. Kokkene legger vekt på lokale råvarer og mat fra bunn. Hjemmelaget mat og plantebaserte middager sparer penger de kan bruke på økologiske basisvarer.

Det tar tid å lage fra bunnen av. Den tida henter de ved at elevene tilbereder lørdagsmiddagen selv og har nistelunsj. Bærekraft, matbudsjett og timer må justeres i sammenheng – alt må gå opp. Å servere mat man står inne for, øker stoltheten og minsker slitasjen blant kokkene.

Og det var nettopp det samlingen var bygget på; at kokkene spiller en nøkkelrolle i omstillingen til et bærekraftig matsystem som tar vare på klode, folkehelse og bønder. Et av de mest effektfulle klimatiltakene på tvers av sektorer er å følge kostrådene. Velger du norsk plantemat, styrker du samtidig selvforsyning, beredskap og norske bønder.

Ingen graf endrer matvaner

For omstillingen skjer ikke først og fremst gjennom klimarapporter eller fine ord. Den skjer hver dag på jordene, i grytene, i hoder og på middagstallerkener rundt omkring. For alle som får maten sin på skole, går veien fra jord til bord via en kokk. Kokkene er bindeleddet mellom bonden og den som skal spise. Det gir kokkene mulighet til å endre matsystemet på to måter: gjennom hva de kjøper inn, og gjennom hva de serverer og lærer bort. Hver bestilling er en stemme til hva vi vil ha mer av. Og hvert måltid en mulighet til å

la elevene bli kjent med nye råvarer og lære om maten de spiser, hvis de ansatte tar seg tid til å fortelle om råvarens opprinnelse, tilberedning og hvorfor de står på menyen.

Ingen pekefinger eller CO₂-graf i verden endrer folks matvaner. Det gjør smaken av et godt måltid. For elevene blir bærekraft helt konkret: panert datofisk, poteter fra lokal bonde, egenlaget eplesaft, ertemole, ovnsbakte rotgrønnsaker, lasagne spekket med grønnsaker og restepizza. Måltidene utvider elevenes repertoar og kunnskapen følger dem videre på hybel.

Fellesuka

Prosjektskolene har erfart at mat er en hverdagsnær og konkret inngang til bærekraftarbeid. Gjennom å etablere begrepet matdanning i personalet får vi gode samtaler og bygger bro: mellom mat og måltid på den ene siden, og pedagogikk og danning på den andre. Mellom drift og pedagogikk. Mellom praktisk og pedagogisk personale. Internatleder Renate forteller om et endringsarbeid som ikke bare handler om elevene, men også om personalet. Fellesuka på matauk krevde bedre

samarbeid mellom pedagogisk og praktisk personale. Resultatet er en uke der alle er i sving på hver sin måte, samlet om ett felles prosjekt. Elevene sanker epler og poteter, arbeider i kjøkkenhagen, safter epler, videreforedler sauekjøtt og dekker festbord. Når de er involvert i hele prosessen, øker respekten for maten, bonden og kokken.

Sogndal folkehøgskole har bygget noe viktig: et nettverk i lokalmiljøet rundt seg. Epleprodusent Svein Jarle fortalte hvordan elevene bidrar på tunet sammen med flere generasjoner og lærer hvordan epler må behandles varsomt som egg. Hans erfaring er at begge parter har mye å hente: skolen og bonden snakker hverandre opp utad. Kokkene besøkte også Lerum, og fikk høre hvordan bedriften bygger kultur og tar vare på de ansatte. Like relevant for en folkehøgskole som for en fruktbedrift. Og Dordi Lerum, norsketarianer og odelsjente, ga en tydelig påminnelse om hvem som bør bry seg om norsk matproduksjon: – Bøndene klarer seg, det er egentlig du som bur i ei blokk i Oslo som bør bry deg om at vi produserer maten vi treng i Noreg.

Line Skåland Aurlien (Framtiden i våre hender), Inger Heggebotn (Svalbard fhs), Hilde Haarstad (Sunnfjord fhs), Anuradha Dunna (StUF), Catarina Holmkvist (Svalbard fhs), Heidi Ervik (Svalbard fhs), Noah Kellerhals (StUF), Anna-Rita Verlo (Fjordane fhs), Daniel Tvedt (Pasvik fhs), Anita Hansen Eriksson (Pasvik fhs), Tanita Opheim (Sogndal fhs), Kine Lundervold (Framtiden i våre hender) og Renate Vik Vatlestad (Sogndal fhs).

På den tiden var det også 80 prosent jenter på folkehøgskoler. Vi gutta syntes det var helt fint, husker jeg.

1 Hvorfor valgte du å gå på folkehøgskole?

– Jeg valgte det egentlig ikke. Jeg ble sendt av foreldrene mine. Jeg kom ikke inn i militæret før til jul - og de ville ikke at jeg skulle drive dank hjemme i seks måneder. Det var litt stigma på vestkanten i Oslo med å gå på folkehøgskole, så det var ikke frivillig. Man skulle helst begynne rett på BI.

2 Hva har du tatt med deg som det viktigste fra året ditt på folkehøgskole, og hvorfor?

– Det viktigste jeg lærte som en dust fra Oslo var at det faktisk finnes masse kule folk som ikke er fra Oslo. Folk med dialekter var til og med kule folk. Personlig åpenbaring for meg!

Jonna Støme

Yrke: Komiker

Skole: Ringerike Folkehøgskole

År: 97/98

Linje: Idrett

Foto: Stand Up Norge

3 Hva så du for deg på forhånd, og ble noe annerledes enn det du hadde forventet?

– Jeg så for meg ca. masse folk som så ut som om de gikk på Steinerskolen hele gjengen. Det var bare de som gikk linjen «internasjonale studier» som så sånn ut. Forventningene mine var egentlig at det skulle bli et skikkelig drittår, men det viste seg å bli det kanskje viktigste året i livet mitt.

4 Hvordan var det å bo så tett på andre mennesker? Hva var finest, og hva var vanskeligst?

– Det å bo tett var egentlig kjempegreit. Jeg likte det, samtidig forberedte det meg på å bo på seksmannsrom i militæret. På den tiden var det også 80 prosent jenter på folkehøgskoler. Vi gutta syntes det var helt fint, husker jeg.

5 Er det en tur, et prosjekt, eller en opplevelse du ofte tenker tilbake på? Hva skjedde og hvorfor husker du akkurat det?

– Vi dro en mindre gjeng til Liverpool, fordi læreren min hadde trent Stig Inge Bjørnebye i skihopping. Så da dro vi og så på han spille kamp – og så besøkte vi Paul McCartney skolen og møtte norske studenter der. Blant annet Christian Ingebrigtsen før han ble med i A1. Sånt husker man.

6 Hvis du skulle oppsummert folkehøgskoleåret ditt med en setning, hva ville du sagt da?

– Det var det viktigste året i mitt liv!

Tekst: Espen Bråten Kristoffersen

La Gen Z bli sett

Like sikkert som at debatten om *ungdommen nå til dags* dukker opp med jevne mellomrom, dukker sånne som meg opp og sier at debatten er gammel. Gjerne med en henvisning til Sokrates. Jeg kommer tilbake til det.

Også i år har flere forelesere ved universitetene beklaget seg over studentenes manglende tilstedeværelse. KI-forsker Inga Strømke skriver at hun gruer seg skikkelig til å stå foran studentene og «overtale dem til å være fysisk og mentalt til stede.» Historieprofessor Einar Lie sier seg enig med Strømke. Han savner de gode, ikke så veldig gamle dager, da han måtte kjempe litt for å få oppmerksomheten fra salen etter pausen i forelesningene. «Nå er det stille når jeg kommer inn, de fleste sitter og ser inn i mobiltelefonene sine uten å snakke sammen. Det er bare å kremte lavt og gå i gang.»

Såpass mange ble med i klagekoret at NRK skrev en samlesak og oppsummerte tingenes begredelige tilstand i tre punkter. For det første er studentene ikke fysisk til stede: Halvtomme forelesningssaler. For det andre er de ikke mentalt til stede: Studenter med blikket festet på skjermen. Og til slutt: Forelesere som opplever at det blir stadig vanskeligere å holde på oppmerksomheten.

Ungdommen nå til dags, altså. «Slik jeg opplever det, har det skjedd noe raskt og vesentlig i løpet av de siste tre til fem årene. En stund trodde jeg det var koronaårskullene som hadde falt litt av, men det burde nå ha gått over,» reflekterer Lie.

«Hvordan dette skal forklares, vet jeg strengt tatt ikke.»

Jeg har et forslag: Svaret er rett foran øynene våre.

Kringsatt av Big-Tech

Er manglende oppmerksomhet egentlig et generasjonsproblem? Jeg ser litt annerledes på saken. Gen Z er ikke problemet. De har problemet.

Vi som underviser vil ha oppmerksomheten til Gen Z – men konkurransen har aldri vært tøffere. Gen Z er den første som har vokst opp med mobil i hånda. En av de tingene vi må se i øynene med en

gang, er at denne generasjonen av den grunn alltid har blitt behandlet som produkter. Verdens rikeste og mektigste mennesker har blitt rikest og mektigst av å få og selge deres oppmerksomhet.

Ungdommen har vokst opp kringsatt av Big-Tech, derfor er de hardest rammet. Vi andre har sett utviklingen, men lever nå i den samme virkeligheten. Forskjellen er at vi fremdeles husker en annen virkelighet og sammenligner med den.

Uansett hvilken eldre generasjon du måtte tilhøre, ligger ansvaret på oss voksne i rommet. Vi er alle på det samme, tilsynelatende tapende laget i kampen om oppmerksomheten, men likevel legges skylda på ungdommen.

Hva skal vi kjempe med?

Når Big-Tech gir oss noe helt gratis, om det nå er sosiale medier eller KI, er det fordi vi er produktet. En kollektiv oppmerksomhet rundt hva dette innebærer, kan føre til en mer bevisst forbrukeratferd i oppmerksomhetsøkonomien.

Løsningen er ikke å flytte forelesningene over på skjerm, men å flytte skjermene ut av forelesningene. Generasjon Z har sett mye, men trenger å bli sett. Ikke speilet og analysert og imitert og smigret, men sett, forsøkt forstått i deres egen virkelighet. Som hele mennesker født inn i en utfordrende, ny tid. Ikke som produkter.

Problemet er ikke at foreleserne ikke får studentenes oppmerksomhet, men at alles oppmerksomhet dras i alle retninger samtidig. Kunstig intelligens spiller på det andre laget. Det eneste våpenet vi har, er vår ekte intelligens og det som måtte være igjen av vår oppmerksomhet.

Det tjener ikke saken at foreleserne akker seg over studentene, attpåtil før det nye studieåret har startet. Da gjør vi ungdommen til syndebukker, og det er bare å la våre bekreftelses-bias gjøre jobben sin.

Ungdommen da til dags

Så var det referansen til Sokrates, da. Hva var nå dette sitatet jeg husker å ha lest? Jeg googler «Sokrates om ungdommen.» Da skjer noe vidunderlig.

Det tradisjonelle google-søket gir meg akkurat det jeg vil ha: En mengde treff hvor folk siterer Sokrates på at ungdommen er lat og udugelig. Sitatet brukes bestandig som belegg for at eldre i all tid har ment at ungdommen nå til dags ikke er som i gode, gamle dager. Men over disse treffene har jo Google begynt å servere en «AI-oversikt.» Der står det:

«Det kjente sitatet om at ungdommen nå for tiden foretrekker luksus og fornektet autoritet er en moderne myte som feilaktig tilskrives Sokrates...»

Kanskje er det også en myte at ungdommen nå til dags er så mye verre enn før. Det som er sikkert, er at nå til dags har endret seg drastisk de siste årene. Gen Z bør ikke overlates alene til algoritmene, men ses i øynene av oss voksne som lever i samme tid med samme utfordrende forhold til skjermen – på samme, feige lag mot overmakten.

Kommentarer eller innspill?

Tekstene legges ut på Instagram @filoso.finn

Finn I. Birkeland

Husfilosof og hovedlærer ved forfatterlinjen Skriveverkstedet, Åsane folkehøgskole. Har mastergrad i filosofi og beskrives som et varmt, samfunnsengasjert, reiselystent menneske.

Der de fleste ser slimete tang fra fjæra, ser **Odd Arne Sandberg** ingrediensen til tarelasagne. Det som i sin tid begynte som et elev-prosjekt er nå blitt en fantastisk sankebok; nemlig *Lofotens Ville Kjøkken*.

Tekst: Sonja Evang Foto: Odd Arne Sandberg

Et kokende hode

Bio:

Odd Arne Sandberg har hatt valgfaget *Lofotens Ville Kjøkken* over flere år. Sandberg beskriver seg selv som både hobbykokk og hobbyfotograf. Kunnskapsbasen for vill mat har han bygget «stein på stein» sammen med elevene. Til slutt innså han at materialet var så stort at det kunne bli en bok. Bok ble det, og den ble en bestselger i Lofoten før jul i fjor. Den er en hyllest til Lofotnaturen og kan også bidra til et mer bærekraftig kosthold og en tryggere hverdag. God helse får man med på kjøpet.

Hva om ingrediensene til neste middag ligger i fjæra? For friluftslærer Odd Arne Sandberg er svaret enkelt. Gjennom prosjektet *Lofotens Ville Kjøkken*, og den ferske boka med samme navn, ønsker han å vise at havet og kysten bugner av gratis, næringsrik mat – hvis vi bare vet hvor vi skal lete.

For folkehøgskolelæreren og hobbykokken Odd Arne er tang ikke noe som kiler seg fast mellom tærne på badetur; den er havets grønnsak. Etter nærmere tre tiår som friluftslærer har han brukt utallige timer på å utforske naturens spiskammer. Med seg på denne reisen har han hatt elevene.

– På Lofoten Folkehøgskole har vi i en årrekke hatt et valgfag som vi kaller *Lofotens Ville Kjøkken*. Utgangspunktet har vært alt det spennende Lofot-naturen har å by på av ville, spiselige vekster. Vi tar utgangspunkt i gamle mattradisjoner, men henter også inspirasjon fra andre matkulturer, forteller Odd Arne.

Interessen har vokst fram gjennom undervisning, eksperimentering på kjøkkenet og nysgjerrige elever som ville lære mer. Kunnskapsbasen har med andre ord bygd seg opp gjennom årskullene, og nå er alt samlet mellom to permer i en bok. Her er 50 ulike spiselige alger og kystnære planter godt beskrevet og illustrert med fine bilder. Gjennom boka får leseren en innføring i arter fra fjæra, strendene, engene og fjellet. Her finnes strandreddik med smak av reddik og sennep, og planter som minner om koriander eller pepperrot. Ville vekster som tidligere har vært lite brukt i norsk matkultur.

– I tillegg er det også 50 helt ville oppskrifter med ingredienser fra vår rene kyst. Arbeidet har tatt tid, og til slutt valgte jeg å gi den ut på eget forlag, forteller Odd Arne.

Responsen har vært overveldende.
– Jeg har bare fått gode tilbakemeldinger.

Et spiskammer de fleste går forbi
Odd Arnes motto er, ikke uventet, at det meste kan spises. Og det er ikke til å stikke under en stol at mannen er en vaskeekte miljøaktivist. Hans brennende miljøengasjement omfatter interes-se for alt som finnes i naturen. Sann sett er

For mange nordmenn er naturens matfat først og fremst bær og sopp. Det finnes utrolig mye mer der ute enn folk tror. Tang, tare og strandplanter er fulle av smak og næring, og alt sammen er gratis.

Når elever og andre lærer hvilke ressurser som finnes rundt oss, får de et helt annet blikk på naturen. Kunnskapen skaper respekt.

Lofotens Ville kjøkken mer enn en tradisjonell kokebok.

– Den fungerer også som en guide til naturen og en oppfordring til å se nærmiljøet med nye øyne. I en tid der bærekraft og kortreiste råvarer får stadig større oppmerksomhet, viser boken hvordan mat kan hentes rett fra naturen.

Målet er å få flere til å oppdage ressursene som finnes rett utenfor døren.

– For mange nordmenn er naturens matfat først og fremst bær og sopp. Det finnes utrolig mye mer der ute enn folk tror. Tang, tare og strandplanter er fulle av smak og næring, og alt sammen er gratis. Lofoten er utgangspunktet for boka, men artene finnes langs store deler av norskekysten. Jeg beskriver hvordan artene kan kjennes igjen, når de bør sankes og hvordan de kan brukes på kjøkkenet, samtidig som betydningen av bærekraftig sanking og respekt for naturen understrekes.

Ved siden av boka holder Odd Arne kurs og villmatvandringer i Lofoten og andre steder i landet. Her lærer deltakerne å kjenne igjen artene, sanke dem og lage mat av dem. Kunnskap om naturens ressurser kan være verdifull både i hverdagen og i en mer usikker framtid.

– Når folk lærer hvilke ressurser som finnes rundt oss, får de et helt annet blikk på naturen. Kunnskapen skaper respekt. Gjennom boka understreker jeg betydningen av å sanke med omtanke og høste bare det naturen tåler.

Fra irritasjon til gull

Hjemme har familien vært prøvekaniner i mange år.

Pastaplatene kan med fordel byttes ut med sukkertare. Den trekker til seg sausen på en fantastisk måte.

– De har fått servert de spenstigste retter. Tarmgrønnske og strutsevinger står stadig på menyen. Men spøk til side, jeg håper flere vil oppdage at maten ikke nødvendigvis kommer fra butikken.

Odd Arne har fisket mye langs kysten. Tidligere var algene som fulgte med garnene bare til bry.

– Før var det bare til pest og plage. Nå kan det vise seg å være gull, sier han.

Favoritten er sukkertare. Den minner om den japanske kombuen, en ingrediens som har hatt en selvfølgelig plass i asiatisk matlaging i århundrer.

– Men, velg ikke de største plantene, de yngre er mørere og passer bedre til mat, er et siste tips fra Odd Arne.

KILROY Groups

LINJETURER MED DET LILLE EKSTRA

Dere kjenner linjen og elevene. Vi kan reisen, leverandørene og logistikken. Sammen lager vi en linjetur som gir faglig tyngde – uten at planleggingen spiser opp semesteret deres.

Enten linjen er friluftsliv, musikk, dans, kunst, idrett eller noe helt eget – vi bygger turen rundt faget deres. Surfeleir på Bali, frivillig arbeid på Zanzibar, k-pop i Sør-Korea, historie i Berlin eller språkkurs i Spania: dere bestemmer, vi ordner alt fra fly og overnatting til lokale guider og spennende aktiviteter.

Planlegger dere nye linjer til neste skoleår?

Vi kan også hjelpe til med å skreddersy en tur som er tilpasset linjen – fra idé til et ferdig program. Vi kan bidra med faglige aktiviteter etter budsjett og praktisk gjennomføring. Dere får én kontaktperson hele veien!

Visste dere at deler av turen kan finansieres gjennom **Erasmus+**? Det er enklere å søke om midler enn du kanskje tror. Vi hjelper dere med å komme i gang med prosessen!

Se mer her
kilroy.no/studieturer

KILROY Groups
Skreddersydde gruppereiser
etter ønsker & budsjett

Ta en uforpliktende prat med oss

@kilroynorway

Ring 23 10 23 10

groups@kilroy.no

Ei bekymringsmelding

Det er ei øyredøyvande stillheit omkring den nye folkehøgskolelova. Og det sjølv om ein liten, tilsynelatande, uskuldig setning under kapittel 4 § 14 har potensiale i seg til å undergrave og svekke det genuine i folkehøgskulepedagogikken.

Setningen eg siktar til lyder som følgjer: «Folkehøgskolen skal være eksamensfri. Skoler kan likevel legge til rette for at elever kan ta videregående opplæring i fag som del av kursopplegget.»

Det motsetningsfylte i dei to setningane slår meg i auga. Greit nok at eksamen ikkje må gjennomførast på folkehøgskulen, men det er ikkje det avgjerande her... det avgjerande er at metodikken i undervisninga vert styrt av det fagretta pensumet. Svare ligg ikkje i den likeverdige samtala mellom lærar og elev, svaret står i læreboka og skal på eit tidspunkt gjevast att på eit eksamenspapir. Det er dette vi kallar instrumentell læring. Det har ingenting med folkehøgskulepedagogikk å gjera. Faget i folkehøgskolen er viktig som eit middel i danningprosessen, ikkje som eit mål i seg sjølv.

Eg er spørjande til kva dette gjer med våre egne tankar om dialog, samtale og kritisk refleksjon som grunnleggjande kjenneteikn ved dannelsesidealane? Og kva gjer det med elevane sitt fokus gjennom skuleåret?

Fekk aldri svar

For nokre år sia kom det ei innstilling: «Kunnskap og danninge foran et nytt århundre» ved Dannelsesutvalget. Innstillinga handlar om dilemmaer ved dannelsesdimensjonen i høgare utdanning. Eit sentralt tema er

korleis eit fagleg fokus naturleg fører til ei nedprioritering av dannelsesdimensjonen og at dette er ei utfordring i Akademia.

Folkehøgskulen har som sitt viktigaste og einaste oppdrag å vere ein danningsskule, jvfr formålsparagrafen som vilkår for statstilskot.

Her kan elevane frigjerast frå læreboka til fordel for egne opplevingar og refleksjonar, undring og leiting etter svar på dei store spørsmåla i livet. Alle «mellomromma» i skole- og kvardagslivet står til disposisjon for livsutfolding, erfaringslæring og samvær med medmenneske.

Som ein kuriositet kan eg nemne at eg ved opptak på Hallingdal folkehøgskule i 1970 spurde rektor Olav Akerlie pr brev om det var muleg å lese til førebuaende prøve på skulen... eg fekk aldri svar. I ettertid har eg forstått kvifor. Alle mellomromma ville fort blitt slukt av læreboka, og fagfokuset eit hinder for viktige livserfaringar i høve til eigen danningssprosess.

Eg undrar meg: Kva var motivasjonen for å ta dette inn i lova, kva argument nådde fram og var det motstemmer? Kor stor del av folkehøgskulekurset kan nyttast til å lese vidaregåande fag, og kven skal stå for denne undervisninga? Kva i folkehøgskulen sitt allmenndannande program må vike til fordel for fag og lærebok? Er dette svaret på sviaktande elevrekuttering

Eg er spørjande til kva dette gjer med våre egne tankar om dialog, samtale og kritisk refleksjon som grunnleggjande kjenneteikn ved dannelsesidealane?

eller eit skulepolitisk grep for å løyse ei utfordring som vidaregåande skule ikkje sjølv veit løysinga på? Eg trudde og vona at denne diskusjonen var lagt dau for mange år sia.

For øvrig ønskjer eg lukke til med nok eit skuleår i danninga si teneste.

Mai-Evy Bakken

Lærar, ass.rektor og rektor i folkehøgskolen i 39 år, Voss Folkehøgskule, Hallingdal og Sogndal Folkehøgskole. Leiar i Norsk folkehøgskulelag 1998-2005.

Norge rundt

Her er det som har skjedd rundt om i landet siden sist

DEMOKRATIFESTIVAL // ARENDAL

Demokratibåten på Arendalsuka

Også i 2026 var folkehøgskolene sterkt til stede under Arendalsuka. For tredje år på rad hadde vi ikke bare én, men to båter sentralt plassert i Pollen – midt i Arendal havn.

Tekst: Astrid Moen

Båtene var godt synlige med store bannere med teksten «Demokratibåten – folkehøgskolene». Dermed var vi synlige for alle som deltok på demokratifestivalen, og bidro samtidig til å sette folkehøgskolenes arbeid med demokrati og aktivt medborgerskap på dagsordenen.

Demokratibåten er et samarbeid mellom frilynt og kristen folkehøgskole. Samarbeidet glir knirkefritt, og i løpet av de fem dagene arrangerte vi hele 24 samtaler og debatter, i tillegg til allsang og konserter. Vi inviterte ungdomspolitikere, stortingspolitikere, samfunnsdebattanter, influensere, næringslivsrepresentanter og ulike organisasjoner til å delta. Temaene spente bredt – fra forsvars- og utdanningspolitikk til kunstig intelligens og kulturpolitikk.

Vi har også et godt samarbeid med Sjømannskirken, som stiller opp som utrettelige vaffelstekere og sørger for gratis vaffer og kaffe til besøkende på båten.

Demokratibåten har blitt en stor suksess. Den viser på en tydelig måte at folkehøgskolene arbeider aktivt med demokrati og medborgerskap. Vi når både dem som kommer om bord for å lytte og delta i samtale, og politikere og beslutningstakere som beveger seg rundt i Arendal. Når statsråder og rikspolitikere ser folkehøgskolene så tydelig til stede på en arena der den demokratiske samtalen står i sentrum, bidrar det til å styrke vår synlighet og posisjon.

Demokratibåten viser at folkehøgskolene ikke bare snakker om demokrati – vi skaper arenaer der mennesker møtes, bryner synspunkter mot hverandre og deltar i den offentlige samtalen.

«Hvordan føles det å være ung og planlegge en framtid når verden oppleves stadig mer uforutsigbar?» Ronnie MAG Larsen ledet den første samtalen på Demokratibåten.

Tidligere general Robert Mood og direktør ved Nobelinstittet Kristian Berg Harpviken svarte ja på spørsmålet vi stilte: "Har vi glemt å snakke om fred?"

FILMFESTIVAL // ELVERUM

Prisvinnende filmskaper åpner filmfestivalen i Elverum

Den anerkjente dokumentarfilmskaperen Deeyah Khan åpner Movies on War i november.

Khan er en av Norges mest anerkjente dokumentarregissører internasjonalt.

Hun har vunnet to Emmy-priser og en BAFTA og har markert seg som en kompromissløs og modig stemme i møte med vår tids mest krevende samfunnsutfordringer.

Khan har laget flere prisbelønte dokumentarer:

- *Banaz: A Love Story* (2012)
- *Jihad: A Story of the Others* (2015)
- *White Right: Meeting the Enemy* (2017)
- *Muslim In Trump's America* (2020)
- *America's Veterans: The War Within* (2025).

Khan er kjent for sitt humanistisk perspektiv og forsøk på dialog med mennesker med ekstreme holdninger. Filmene hennes tar for seg temaer som ekstremisme, polarisering, vold mot kvinner, krigstraumer og menneskerettigheter.

Virkelighet under press

Årets festivaltema på Movies on War er: *Virkelighet under press.*

Filmfestivalen Movies on War arrangeres på Elverum mellom 18.-22. november 2026.

I en pressemelding skriver festivalen: «I en tid preget av desinformasjon, kunstig intelligens, radikalisering, krig og økende mistillit, ønsker vi å undersøke hvordan film, fortellinger og kunst kan hjelpe oss å forstå verden – og hverandre – bedre. Deeyah Khans arbeid står som et sterkt eksempel på hvordan dokumentarfilm kan bidra til nettopp dette.»

I tillegg til å holde åpningstalen møter Khan publikum til en samtale etter visningen av hennes Emmy-belønte dokumentar *White Right: Meeting the Enemy* (2017).

Ellers kan det nevnes at Ella Maria Hætta Isaksen kommer for å snakke om aktivisme og filmen «La fjella leve», Linn Stalsberg kommer og festivalen viser «Six Billion Dollar Man» om Julian Assange hvor Mads Andenæs skal snakke om pressefrihet – og mye mer. Fullt program kommer i oktober – og det sendes ut egne opplegg for folkehøgskoler.

Se programmet og les mer på moviesonwar.no

Foto: Sonja Evang

JUBILEUM // RINGERIKE

– Må aldri slutte med det

I august var det 10-årsjubileum for Folkehøgskoleuka. Arrangementet ble holdt på Ringerike folkehøgskole - og budskapet fra en av deltagerne var klart og tydelig: Vi må aldri slutte med Folkehøgskoleuka.

På agendaen sto foredrag, kurs og samtaler. På spørsmål om hva som gjorde størst inntrykk, sier primus motor Espen Bråten Kristoffersen følgende: – Flere av deltagerne kommenterte at programmet, i kombinasjon med gode samtaler på tvers av skoler, føltes relevant og nyttig for skolehverdagen. Og at man etter en sånn samling føler seg mindre alene. Det aller hyggeligste var kanskje de som sa at vi aldri må slutte med Folkehøgskoleuka.

Opplegget omfattet blant annet krisekommunikasjon og kriseledelse, friluftsliv, psykososialt arbeidsmiljø og kurs for nye lærere.

– Folkehøgskoleuka er en mulighet til å møte kolleger på tvers av fag, stilling og geografi. Mitt høydepunkt var at vi greide å gjennomføre, til tross for at vi kanskje ikke hadde de beste forutsetningene med tanke på oppslutningen rundt arrangementet. Vi fikk nok en gang bevist at inspirasjon og faglig påfyll kan gi en skikkelig kickstart på det nye skoleåret, sier Kristoffersen.

JUBILEUM // NORDFJORDEID

150 år med historie og fellesskap

Fjordane folkehøgskule markerte fredag 28. august sitt 150-årsjubileum på Nordfjordeid. Det ble en varm og minnerik kveld med tidligere elever og ansatte, venner av skolen og inviterte gjester.

Ett av kveldens høydepunkter var en forestilling der skolens ansatte sto på scenen og tok publikum med gjennom Fjordanes 150 år lange historie. Fra starten i Gloppen i 1876, via flyttingene til Innvik og Nordfjordeid, brannen som ødela hovedbygget i 1972 og fram til dagens skole, ble små og store øyeblikk fra skolens historie løftet fram av ansatte som virkelig

bød på seg selv.

Forestillingen viste også hvordan skolen har utviklet seg gjennom generasjonene, samtidig som mye av det viktigste har vært det samme: fellesskapet, møtene mellom mennesker og muligheten til å prøve noe nytt. Over 9000 elever har hatt et år på Fjordane siden starten i 1876.

Kjøkkenet serverte nydelig lokal og kortreist mat til jubileumsmiddagen. Sammen med gode taler, historier rundt bordene og gjensyn mellom mennesker med et forhold til skolen, ble det en flott markering av skolens 150 år med stolte tradisjoner.

150-årsjubileet på Fjordane folkehøgskule ble en varm og minnerik kveld med tidligere elever, ansatte og venner av skolen.

D6-DRØFTINGSDAGER // RINGERIKE

Samtykke og grensesetting

Ringerike folkehøgskule var vertskap for D6-Drøftingsdager. Temaet for samlingen var samtykke og grensesetting. Silje Bye-Hansen fra Stiftelsen Tryggere innledet, med påfølgende ekspertpanel. Stine Kiil Saga avsluttet samlingen med praktiske øvelser om grensesetting til bruk med elevene.

Ringerike inviterte også til en felles refleksjonsøkt med utfordringen «Hvordan kan vi, hver i våre roller, bidra til å gjøre formålsparagrafen levende i møte med elevene og i hverdagen på skolen?»

HORDALANDSMØTET // MANGER

Inspirerende på Manger

Manger folkehøgskule var vertskap for Hordalandsmøtet 19. – 20. mai. På programmet sto inspirasjon til klokt pedagogisk lederskap ved Paul Otto Brunstad, temaet sårbar ungdom ved Kjetil André Børhaug og rikelig tid til erfaringsutveksling og sosialt samvær. Våre felles møteplasser er viktigere enn noen gang.

Ett av kveldens høydepunkter var en forestilling der skolens ansatte sto på scenen og tok publikum med gjennom Fjordanes 150 år lange historie.

Splittet

Noe av det beste som har skjedd **Martin Buch Larsen** i 2026 er å bli plukket opp på haiketur av en fyr han var grunnleggende uenig med.

Tekst og foto: Sonja Evang

Viker ikke unna for å brøle for klima, står det om Martin på Sogndal Folkehøgskules nettsider. Og det er ingen tvil om hva det siktes til. I flere år har Martin Buch Larsen vært en viktig motstemme til skoleturer som innebærer lange flyreiser. En kamp han til slutt tapte.

– Det er jo ingen enkel sak dette, og ingen vil være han fyren som ikke greier å se at det ene henger sammen med det andre. Men det stemmer at jeg har vært opptatt av at reisingen skal foregå i tråd med folkehøgskolens formålsparagraf og ikke være noe man gjør for å øke elevtallet. Man må kunne ha to tanker i hodet på en gang: Anerkjenn at det er godt for elevenes perspektiv på tilværelsen å reise og oppleve nye ting, og samtidig ta innover oss at det er en skikkelig dårlig deal for miljøet.

– Du går ikke av veien for en heftig diskusjon?

– Tvert imot! Jeg tenker at diskusjon og uenighet det er livsnødvendig, til og med selve forutsetningen for demokratiet.

Tre kvarter

Et av Martins viktigste øyeblikk dette året, var da han mistet bussen og ble nødt til å haike med en fyr det skulle vise seg at han var fundamentalt uenig med.

– For å si det sånn: Han var for å bygge gondol på Jostedalsbreen. Vi satt sammen i bilen i tre kvarter og hadde en kjempegod samtale. Vi var så klart veldig uenige, men det var en givende samtale på alle måter. Det ligger et enormt potensial i å skape rom for uenighet i folkehøgskolen. Jeg syns vi bør bli flinkere til å skape fysiske møterom for folk vi er uenige med, invitere Fremskrittspartiet oftere enn Sosialistisk Venstreparti. Det er viktig å møtes ansikt til ansikt med noen man er uenig med – diskutere andre steder enn i kommentarfeltene. Det kan øke forståelsen for hvor meningene faktisk kommer fra.

Fravær av støy

Martin Buch Larsen har aldri vært noe A4 menneske, og har ingen planer om å bli det heller. Han vokste opp på

Bio:

Martin Buch Larsen er lærer ved Sogndal Folkehøgskule, der han har jobbet med friluftsliv og folkehøgskole siden 2008. Ved siden av lærerjobben driver han gården Bøtun i Luster sammen med kona Mathilde, med økologisk grønnsaksdyrking og lokalmat. Han er også tillitsvalgt og et engasjert medlem av Folkehøgskoleforbundet.

Jeg tenker at diskusjon og uenighet, det er livsnødvendig, til og med selve forutsetningen for demokratiet.

et hotell 60 km nord for København. Han serverte kaffe til gjestene på familiehotellet fra han var 11år, og hadde et høyt turtall allerede fra barnsben av.

– Jeg har alltid jobbet mye. Da jeg var 18 år flyttet jeg hjemmefra, kjøpte rundt i en kassebil og ble skiguide. Jeg tok utdanning som snekker, og tilfeldigvis, via en venninne, ble jeg oppmerksom på en studieretning innen friluftsliv på folkehøgskolen i Bø.

Planen var å være der et år.

– Men jeg skjønnte fort at jeg kom til å bli værende i Norge. Det var noe med hele pakken: Friluftslivet, fellesskapet, Norge, naturen - og ikke minst det å være på tur.

– *Hva er det med det å være på tur som appellerer sånn til deg?*

– Fraværet av unødig støy, tror jeg. Å komme vekk fra alle små og store distraksjoner i hverdagen, som det jo ikke er blitt noe mindre av siden jeg startet folkehøgskolelivet i 2008. Det er viktig for meg å dele denne gleden med elevene. Vi har blant annet en lengre tur på Hardangervidda i løpet av skoleåret. Det er ufattelig fint med tilstedeværelsen, enkelheten og nærværet. Det blir ikke stort bedre enn det.

Håp

Og kanskje er det nettopp kjærligheten til naturen som har skapt det brennende engasjementet for hva som må til for å ta vare på Moder jord. Miljøvern har nok alltid vært viktig for Martin, og det ble ytterligere forsterket etter at skolen innledet et samarbeid med Thomas Cottis; en norsk klimaaktivist og høyskolelektor i landbruk og klimakunnskap ved Høgskolen i innlandet.

– Sønnen var elev hos oss, det var slik vi kom i kontakt med ham. Han tegnet et bilde av hvordan klimaendringer kan føre til en ond sirkel med bare to graders oppvarming. Det ble en skikkelig øyeåpner for meg;

hvordan millioner av mennesker vil måtte flytte på grunn av tørke, flom, havnivåstigning og ekstremvær. Mange vil først flytte innenfor sitt eget land, men noen vil også krysse landegrenser. Konkurransen om vann, jord og mat kan øke risikoen for konflikter og ytterligere fordrivelse.

Thomas Cottis var tilknyttet skolen i en lengre periode, men den direkte stilen hans skremte etter hvert livskiten ut av elevene.

– Det ble kanskje litt for dystert og svart; vårt mål er jo også å gi elevene håp.

Nok mat

– *Sover du selv dårlig om natten med tanke på klima og miljø?*

– Ja, det må jeg være ærlig å si at jeg gjør. Migrasjon og matproduksjon alene bør vel strengt tatt ta nattesøvnen fra alle som orker å ta det innover seg. Under flyktningkrisen i 2015 da krigen i Syria brøt ut, ble Europeiske demokratier presset voldsomt av høyrepopulister - særlig i Tyskland. Da var det snakk om en flyktningestrøm på ca. én million mennesker. Internasjonale Røde Kors og FN anslår begge at flyktningepresset på Europa ved to graders oppvarming vil være 100 millioner. Selv om de bommer med 90 prosent er det vanskelig å se for seg at dette skal skje uten at det utfordrer demokratiet. Presset på byer og naboland øker, noe som kan skape nye humanitære utfordringer. Så kan man tenke at det ikke vil ramme oss her oppe i nord og alt det der, men faktum er at vi har en selvforsyningssevne i Norge på 36 prosent.

– *Så hva er trøsten?*

– Vi har jo aldri hatt så gode muligheter som nå til å faktisk få til noe; så mange kloke hoder og mennesker med høy utdanning, som kan finne en løsning. Så får vi håpe det skjer uten at det blir forferdelig mye menneskelig lidelse først. Det var få som i sin tid trodde at man skulle greie

Migrasjon og matproduksjon alene bør vel strengt tatt ta nattesøvnen fra alle som orker å ta det innover seg.

Martin Buch Larsen har stått på barrikadene for å redusere antallet elevreiser. – Man må kunne ha to tanker i hodet på en gang: Anerkjenn at det er godt for elevenes perspektiv på tilværelsen å reise og oppleve nye ting, og samtidig ta innover oss at det er en skikkelig dårlig deal for miljøet.

Bøtun, gården Martin driver sammen med kona, har vunnet den nasjonale prisen Årets lokalmatgründer. Hvert år har Martin folkehøgskoleelever på småbruket hvor de bor og lever med familien i tre dager, lærer om jordliv, økologi og mat av norske ressurser.

å sende noen til månen, så man kan jo håpe på at noen kommer på en løsning.

Bedre enn New York

I mellomtiden gjør Martin det han kan selv for å bidra. Og det var også bakgrunnen for at han sto på barrikadene med tanke på elevreiser.

– Jeg måtte til slutt innse at det var en kamp som skapte mye dårlig stemning i kollegiet. Tidligere reiste skolen til Nepal, og det gikk så langt at jeg sa at jeg ikke ville ha linja hvis vi skulle reise så langt. «Du risikerer vel ikke jobben for dette?» husker jeg at rektor spurte meg. På et tidspunkt var jeg faktisk villig til det. Det er jo ingen menneskerett å jobbe i folkehøgskolen.

– Men du er heldigvis fortsatt her?
– Det er jeg. Synkende elevtall etter Covid, førte til at den gradvise nedtrappingen av flyreiser tok slutt - og

fokuset skiftet over på rekruttering og full skole. I den prosessen ble det til og med bestemt å bruke destinasjon i linjenavn - og jeg innså at beslutningsmakten ikke lå hos lærerne. Vi ble bedt om innspill, men det var ledelsen og styret som valgte å gå for den type linjer. Og det ser ut til å ha fungert for å få rekruttert elever. Men som jeg har sagt er det fortsatt viktig for meg at turene vi drar på faktisk oppfyller formålsparagrafen og tar utgangspunkt i den, og ikke i elevrekruttering.

– Er det sånn du føler det er blitt?
– Det enkle svaret på det er vel ja. Samtidig tenker jeg at når man først reiser langt med fly, så er det jo tross alt bedre at man drar på en tur som kan gi nye perspektiver, enn på shoppingtur til New York. Men jeg må innrømme at det føles veldig dobbelt å skulle reise

"Du risikerer vel ikke jobben for dette?" husker jeg at rektor spurte meg. På et tidspunkt var jeg faktisk villig til det.

så langt i år. Vi trenger jo virkelig ikke reise utenfor Europa for å få perspektiv på hvor privilegerte vi er i Norge. Vi får se om jeg greier å være stille når det blir snakk om linjer for 2027/28, eller om jeg får behov for å brøle litt igjen.

Et mer romslig menneske

Til våren planlegges en felles

ekspedisjon til Kilimanjaro for linja til Martin. Og målet er nettopp at dette skal bli en tur hvor elevene får utfordre seg selv og få nye perspektiver og bli mer romslige mennesker; både kulturelt og på det mellommenneskelige plan.

– Jeg husker vi var på en tur til Nepal for noen år siden, vi hadde sittet i flere timer og humpet på en buss og en av elevene klagde over bilsetet hun satt på var så ubehagelig å sitte på. «Se på den damen der», sa jeg og pekte på en av de mange som vi passerte som levde i blikkskur. «Jo, men hun er jo født her», sa eleven. «Så du tenker at hennes knokler kjenner det annerledes fordi hun er født her, og er vant til det»?

Det ble en veldig fin samtale ut av denne situasjonen etterpå, kan du tro. Og dette tenker jeg kanskje er det aller viktigste med å reise, nettopp dette med perspektiv i praksis. Det er noe helt annet å kjenne det på kroppen enn å se en film om det. Et annet eksempel: Vårt drikkevann hjemme i Luster er kåret til topp ti drikkevann i landet. Men barna mine måtte helt til Paris og drikke tappevann fra springen der, før de skjønnte verdien av det. Når det er sagt må vi ikke til Antarktis for å oppleve kontraster.

Grønnsaksabonnement

– *Aproros hjemme, du driver gård?*

– Ja, sommeren 2012 kjøpte vi gården Bøtun, uten noen tanker om å ende opp som bønder. Drømmen var å leve på et småbruk, i ro og fred, og ha mulighet til å dyrke litt grønnsaker. Det ble kanskje mindre ro og fred enn vi hadde sett for oss den gangen, men heldigvis trives vi med det. Vi har aldri angret.

Gården ligger 240 meter over havet på Lambhaug i Luster kommune, og drives av Martin og kona Mathilde. De startet først med sauehold, og bygde nytt sauefjøs i 2017. Så satset de på utegris. Rundt 2020 la de om driften til hovedsakelig økologisk produksjon av grønnsaker og urter for salg. Folk kan tegne egne grønnsaksabonnement - over 20 uker med økologiske, ferske grønnsaker levert i sitt nærområde. Bøtun regnes nå som et av de mest profilerte småskalabrukene i Sogn innen økologisk grønnsaksdyrking og lokalmat, og kombinerer tradisjonelt landbruk med foredling,

kurs og besøksvirksomhet. I år er storsatsningen en håndlaget julekalender med 24 ulike stykker med konfekt. Smakene er inspirert av hagen - og kalenderen kan sendes til folk i hele landet. Martin er også superhost på Airbnb - og tilbyr alle gjester som reiser mellom land, en klimarabatt på ti prosent for å ikke fly.

Ble utbrent

Men det kan også bli for mye av det gode. I en periode for litt tid tilbake gikk Martin tom og ble utbrent.

– Det jeg lærte av smellen er at alle har en grense. Å starte bedrift, jobbe på skolen, ha forholdsvis små barn, trang økonomi - alt dette til sammen gjorde at det rett og slett ble for mye, og jeg var ute av drift noen måneder. Det fine med det var at fastlegen min ga meg i oppgave å finne ting som ga meg energi.

Løsningen ble å dra alene på tur langt pokker i vold, uten mobil, og gjenoppdage gleden ved det enkle friluftslivet.

– Jeg er glad jeg traff på akkurat den fastlegen. Siden jeg var 19 år har jeg alltid hatt flaks med menneskene på min vei. Jeg kunne endt opp på mange mindre misunnelsesverdige plasser om det ikke var for alle de fine menneskene i livet mitt.

Det var en kollega som også sa noe i den perioden som ble viktig for meg. Han sa: «Du vet, Martin, det er bare vi som brenner som blir utbrent».

– Det var fint sagt. Det blir en fin avslutning på intervjuet.

– Jo, men du må få med et par ting til:

– Og det er?
– At jeg har stor glede av å være tillitsvalgt - og være en del av det fine fellesskapet i folkehøgskolen. Det er en stor trygghet og være under vingene på gode folk sentralt i Oslo. På vår skole er så godt som alle medlemmer i Folkehøgskoleforbundet - og det er jeg skikkelig stolt av.

– Hvorfor er det viktig for deg?
– To ting: Vi trenger en organisasjon som jobber for folkehøgskolen som bevegelse. Og det andre er at folkehøgskolen faktisk er viktig for samfunnet vårt ... der har du vel avslutningen din?

3 om Martin

Frida Isungset

kollega

Martin er en utrolig dyktig folkehøgskolemann. Han er engasjert og oppriktig interessert i menneskene rundt seg. Han får folk til å føle seg sett og viktige, bygger opp elevene og jobber fantastisk for at de skal utvikle seg sammen som gruppe. Han er også samfunns- og klimaengasjert, og har et enormt driv for å få ting til å skje. Han løper nærmest mellom byggene fordi det er så mye han vil gjøre og så mange han vil snakke med. Han er heller ikke redd for å utfordre eller stille spørsmål, og brenner virkelig for at vi som skole skal utvikle oss og flytte oss. Samtidig som han gjør det med så mye varme og omsorg. Han inviterer elevene hjem, og de besøker han i årevis etter at de er reist.

Katrine Jensen

tidligere elev

Martin er en trygg person. Folkehøgskule utfordrer både sosialt og fysisk. Martin lytter, men er samtidig også den som snakker høyst hvis det trengs, skaper god stemning og får alle til å føle seg inkludert.

Ole Karsten Birkeland

rektor

Martin er et godt medmenneske og har god omsorg for elevene. Han er flink til å «se» alle elevene. Martin har gode planlagte undervisningsopplegg og er flink til å engasjere elevene i undervisningen. Han har gode verdivalg og er veldig engasjert i forhold til klima, demokrati og ikke minst mat.

Profiler i folkehøgskolen

Som ny lærer i folkehøgskolen i 1975, rakk jeg å treffe på en generasjon folkehøgskolefolk som nå er i ferd med å bli glemt.

De helt store pionerene, Herman Anker og Olaus Arvesen, Christopher Bruun og dess like vil alltid bli husket nettopp for sitt pionerarbeid. Men den generasjonen folkehøgskolefolk som gjorde sitt viktigste arbeid for skoleslaget i andre halvdel av 1900-tallet, har for en stor del ufortjent, havnet i glemmeboka. I kommende nummer av Folkehøgskolemagasinet vil jeg over en periode trekke fram noen av disse folka, og jeg starter med Bjarne Slapgard.

Jeg husker ham fra møter på 1970-tallet som en flott gråhåret og rakrygget eldre mann med tversoversløyfe. Det var først gjennom arbeidet med boka «Frihet til å lære» at Bjarne Slapgard ble tydelig for meg. Han ble født i 1901 i Verdal i Trøndelag, og døde i 1997, 96 år gammel. Bjarne Slapgard var en arbeidsom og aktiv mann med over 70 bøker på samvittigheten; mange romaner, men også essays, skuespill og ungdomsromaner. Jeg skal la forfatterskapet ligge, men se litt på folkehøgskolemannen Bjarne Slapgard. Det er i hvert fall fem områder der Bjarne Slapgard gjorde seg gjeldende, og jeg nevner i uprioritert rekkefølge den frilynte ungdomsbevegelsen,

Foto: Wikipedia

Bjarne Slapgard er en viktig person i frilynt folkehøgskoles nære historie. Med sine synspunkter på kristendom og kirke, pedagogikk, politikk, og folkehøgskolens tradisjon og mandat, snakker han på forbløffende vis rett inn i vår egen tid.

inkludert frilynt folkehøgskole, målsaken, avholdssaken, fredsbevegelsen og kirken. Bjarne Slapgard var en ektefødt idealist.

På vakt mot moralsk forfall

Bjarne Slapgard var lærer på Nordmøre folkehøgskole fra 1931 til 1938. Den største innsatsen gjorde han nok som rektor på Hardanger Folkehøgskole fra 1938 til 1957. I en periode var han også redaktør av bladet «Folkehøgskulen». Allerede fra 1937 var han med i redaksjonen som medhjelper, og var en flittig bidragsyter. Helt fra 1919 hadde behovet for en egen lov om folkehøgskole dukket opp. I 1938 ble det nedsatt et utvalg etter vedtak i styret i Høgskulelaget, og i 1940 ble Bjarne Slapgard også medlem av dette utvalget.

Det er flere perspektiver i folkehøgskoledebatten som tegner Bjarne Slapgards profil; forholdet til kirke og kristendom, pedagogisk grunnsyn, Grundtvig og tradisjonen og det allmenne politiske feltet.

Kirke og kristendom: Bjarne Slapgards utgangspunkt var at folkehøgskolens opphavelige ide var å være et ledd i en kristen front, med avklaring både mot klam og ufri

pietisme, og samtidig være på vakt mot forkynnelse. Han tar til orde for «ei folkelig danning med Kristus i sentrum». Bjarne Slapgard er alltid på vakt mot moralsk forfall, det han kaller sedløyse og nytelsessyke, og tar av og til et kraftig oppgjør med samtidas psykologi og psykoanalyse. Lest med dagens briller, kan det virke som han går vel langt i dette angrepet, men under ligger et idealistisk håp om kristendom og folkelighet i en spesiell legering. Likevel var Bjarne Slapgard klar nok på viktige punkter. Han kunne minne om Grundtvigs ord om at tvang til tro er dårers tale, og i debatten etter Ole Hallesbys sjokkerende andakt i NRK i 1953, advarte Slapgard mot det han kalte «ein sjølvklok, kjærleikslaus og rett-trusstraum». Han tok avstand fra all skremsel med helvete.

Imot uthuling av folkehøgskolen

Pedagogisk grunnsyn: Bjarne Slapgard var trygt plantet i en grundtvigsk pedagogisk tradisjon. Han var godt klar over at Grundtvig ikke hadde lagt fram et ferdig pedagogisk program, men hevdet at det levende ordet, det å vekke ungdommen til menneskelig, nasjonalt og religiøst ansvar, var hovedtankene. Han holdt fast på at folkehøgskolen

ikke skulle bli så opptatt av å få elever, at det pedagogiske særpreget ville forsvinne. Etter krigen vaklet mange i troen på en folkelig pedagogikk, og flere i folkehøgskolen overveide både pensum, karakterer og vitnemål. Bjarne Slapgard var imot enhver uthuling av folkehøgskolens mandat, og mislikte at nye fag kom inn i folkehøgskolen utfra en slags samfunnsmessig nytteargumentasjon.

Politiske synspunkter: Politikeren Bjarne Slapgard er ikke til å skille fra humanisten, pasifisten og fredselskeren Bjarne Slapgard. Som ny redaktør i 1940 konstaterer han at humanismen i verden har måttet vike for krigsbrutalitet, og han frykter «den dagen kan koma åt oss og, at vi blir drevne til å forkynne makt- og hatsevangeliet så sterkt at både kjærleik og humanisme må kripe i sekk og tegje». Han angriper både avisa Dagen og sentrale indremisjonsfolk for at de hisser til våpenbruk. Så skriver han følgende i et nesten profetisk klarsyn: «Dersom Gud verkeleg er slik som Jesus openberra han, går han ikkje inn på den eine sida som heiter krig. Dei som ber våpen mot kvarandre, har ikkje anna å lita på enn

si eiga makt og eigne våpen». Bjarne Slapgard talte nazismen imot under krigen, og han havnet i fengsel flere ganger. Fredstanken og pasifismen førte ham også inn i debatter om Olav den Hellige. Han likte dårlig at kongen ble framstilt som en krigerkonge. Slapgard la vekt på den religiøse sida av Olav den Hellige, og i skuespillet han skrev om helgenkongen var dette hovedperspektivet. Dette skuespillet gikk til topps i en konkurranse om et nytt olsokspill på Stiklestad, men skuespillet ble aldri oppført.

Arild Mikkelsen

Mikkelsen (født 1947) er en norsk filolog og forfatter. Han har idéhistorie mellomfag fra Universitetet i Oslo og norsk hovedfag fra Universitetet i Bergen. Han har blant annet vært rektor ved Buskerud folkehøgskole, lektor ved Nordens folkliga akademi og leder i Norsk Folkehøgskolelag i ti år.

Anbefalt

Øyvind Krabberød deler sine beste tips til bøker, kunst og kultur

Innen året er omme
Hva 64 sommerfugler lærte meg om naturens største gåte

Av Lea Korsgaard
Press forlag

Pris: kr 429,-

BOOK

Innen året er omme

På årets første dag lager Lea Korsgaard en liste. Hun har bestemt seg for å se alle danske sommerfuglarter i løpet av det kommende året.

Lea vet ingenting om sommerfugler. Og hun vet egentlig heller ikke hvorfor hun vil se dem. Hun vet bare at det er noe som kaller på henne. Mellom matpakker, møter, krav og mas blir nyttårsforsettet en besettelse som åpner en helt ny verden. Listen med 64 sommerfugler fører henne ut i naturen og til landskap hun ikke ante eksisterte, til hemmelige steder og møter med sommerfuglekspertes.

Sommerfugljakten tar også veien inn i litteraturen, filosofien og mytologien. For helt fra vi mennesker begynte å fundere over meningen med livet og døden, har sommerfuglen symbolisert håpet om forvandling og gjenfødelse – og konfrontert oss med de største spørsmålene: Hvorfor lever vi? Og hva lever vi for? I en verden hvor naturen er under stort press og artsmangfoldet er i fritt fall er dette en svært viktig bok, og sakprosa på sitt aller beste. Dette er en utrolig fin leseropplevelse, anbefales på det sterkeste.

«Et velskrevet og tankevekkende verk ... Korsgaards bok er kort og godt fremragende.»
Weekendavisen

«Det er en bok om å jakte på sommerfugler, men vel så mye en bok om livets mening – og et vidunderlig forsvar for en truet natur.»
Information

«Rett og slett en av de bøkene som gjør verden til et rikere sted.»
Kristeligt Dagblad

Hendenes metode,
manuell kunnskap i teoriens gullalder

Av Ole Thorstensen, 2026
Cappelen Damm

Pris:
innbundet kr 399,-

BOOK

Hendenes metode

Det manuelle arbeidet er basert på kunnskap som er like gammel som menneskeheten.

Manuelt arbeid har blitt systematisk misforstått som alt fra en straff fra Gud, til å være intellektuelt mindreverdig. I Hendenes metode beskrives den manuelle kunnskapen, hvordan den har blitt sett på gjennom historien og hvordan den blir forstått i vår tid. Ole Thorstensen, som selv er tømrer og forfatter, tar for seg litteratur og forskning på området, han snakker med akademikere og

forskere, og ikke minst utøvere av manuelle yrker: Tannlegen, renholderen, snekkeren og kirurgen får fortelle om sine erfaringer med håndens arbeide. Den personlige og konkrete manuelle arbeidsformen er annerledes enn den abstrakte generalisering som preger teoretisk arbeid. Avstanden er ofte stor, både faglig og sosialt, og kontakten mellom de manuelle og teoretikerne er så dårlig at det nærmest er som to adskilte virkelighetsoppfatninger i vår tid. Denne boken kan bidra til

av vi kan diskutere kunnskap og arbeid på tvers av det som skiller oss.

«Særdeles tankevekkende om det manuelle arbeidets særtrekk.» – Jon Rognlien,
Dagbladet

Arbeid av Anton Alvarez fra Sverige. Knadd. Formet. Brent.

KUNST

Nordisk kunsthåndverk på F15- Moss

I mer enn femti år har Tendencies markert seg innen nordisk samtidshåndverk på F15 - Jeløya, et tilbakevendende øyeblikk der materielle praksiser både presenteres og revurderes.

Siden den første åpningen i 1971 har denne mønstringen gått fra å være en nasjonal undersøkelse til en bredere nordisk samtale, som reflekterer både kontinuitet og endring innenfor feltet.

Den 47. utgaven vender seg mot keramikk, ikke bare som medium, men som en måte å tenke på. Leire er et gammelt stoff, men det er aldri bare historisk. Det motstår, gir etter, husker. Det bærer spor av hånden og prosessens tilfeldigheter, trykket, temperaturene og temporalitetene som overgår intensjonen.

Denne versjonen av Tendencies

resonnerer i en bredere nordisk kontekst, der keramikk de siste tiårene har gjenoppstått med særlig kraft. De historiske skillene mellom kunst og håndverk, en gang nøye ivaretatt, har blitt stadig mer porøse. Det som gjenstår er et felt preget av forhandling: mellom tradisjon og eksperiment, nytte og abstraksjon, intimitet og skala.

Det er en utstilling det er verdt å få med seg, vitalt og eksperimenterende kunsthåndverk av høy kvalitet.

Utstillingen, kuratert av Maria C. Havstam, er strukturert gjennom fire overlappende begreper – hode, hjerte, hånd og sjel. Dette er ikke atskillelige evner, men sammenflettede oppmerksomhetsmåter. Å tenke gjennom leire er også å føle gjennom den, å kjenne den gjennom repetisjon og motstand, sier Havstam.

47. Tendencies nordisk samtidshåndverk

20. juni - 11. oktober 2026
Galleri F 15 | Albyalléen 60 | 1519 Moss

Følgende kunstnere deltar:
Wisam Al-Samad (NO)
Anton Alvarez (SE)
Christina Schou Christensen (DK)
Ane Fabricius Christiansen (DK)
Anders Hald (DK)
Fanny Ollas (SE)
Erik Pløen (NO)
Andrea Scholze (NO)
Astrid Sleire (NO)
Nina Andrea Standerholen (NO).

www.gallerif15.no

Foto: Øyvind Krabberød

Tore Hay er født på Andørja i Ibestad og bor på Rødberg i Tjeldsund, og debuterte i 1987 med romanen «Først og frekkast», på Aschehoug. Siden har han gitt ut romanene «Byggern», «Kaffekrus med skår» og «Stjerner og brødsmuler» i tillegg til noveller og dikt i antologier og tidsskrift.

ROMAN

Kazuu og Vera — en kjærlighetshistorie

I denne romanen av Tore Hay veves storpolitikk, kulturkonflikter, kjærlighet, rasemotsetninger og frigjøringskamp sammen. Fra enkle kår og kvegdrift i Namibia, til storbyliv i Berlin og til midnattssol i Nord-Norge, følger vi Kazuu og Vera.

Av Øyvind Krabberød

Vera er lærer på en ungdomsskole utenfor Oslo, og på en kunstutstilling treffer hun den namibiske flyktningen Kazuu, som har film- og kulturutdannelse fra Vest-Berlin. Namibiaforeninga på Elverum driver aktivt støttearbeid, og Vera reiser dit på seminar på folkehøgskolen, men også for å møte Kazuu igjen.

Handlinga foregår i Norge, Berlin og Namibia sent på 1980-tallet, og hovedpersonene er Kazuu fra Namibia og nordlendingen Vera.

I boka får vi lese Kazuus utviklingshistorie, fra tidlig barndom til han må flykte fra Namibia. Gjennom den blir vi kjent med europeernes ekspansjon i Namibia, og virkningen til apartheid. Boka forteller om hvor vanskelig det er for en afrikaner å slå rot i Norge. Hans kritiske blikk og kulturelle ballast skaper vanskeligheter i forholdet. Boka fører fram til frigjøringen i

1990, og Vera og Kazuus start på å bygge en familie. Men først reiser han tilbake for å bli registrert og få sitt pass, og stemme i landets første demokratiske valg.

Dragning mot det afrikanske

Forfatteren, som har jobbet for Kirkens Nødhjelp i Mali, skriver i etterordet at han ikke kunne ha skrevet romanen uten det nære vennskapet med namibieren Uazuvara Ewald Kapombo Katjivena, som han traff på 1980-tallet. Kapombo var sentral i Swapos frigjøringskamp i Namibia. Han tilhørte hererofolket og flyktet som 23-åring fra landet. I dag bor Kapombo, som nå er 85 år, med sin kone Bente i Arendal.

Mens mannen i boka, Kazuu, henter hovedtrekkene fra Kapombos historie, har han skapt kvinneskikkelsen, Vera, over en nordnorsk lest.

– Jeg har fra barndommen av hatt en sterk dragning mot det afrikanske, og har etter hvert funnet flere likheter mellom afrikanere og nordlendinger. Vi har den samme humoren og evnen til å improvisere, og vi er tilpasningsdyktige, uhøytidelige og omtrentlige. I en afrikansk landsby opplever vi det samme. I stedet for å klage og gi seg over, ler de og finner på noe. I en gammel fiskebåt måtte nordlendingene også klare seg med det de hadde for hånden, sier Hay.

Kazuu og Vera, en kjærlighetshistorie

Av Tore Hay
Tokare forlag 2025

Pris: 375,-

Fakta

Namibiaforeningen ble stiftet i Elverum i 1980 etter en aksjon hvor 7 000 mennesker – halvparten av kommunens befolkning – deltok. Initiativet ble tatt av Dag Hareide.

Elverum folkehøgskole og Namibiaforeningen har historisk sett hatt en svært nær tilknytning gjennom solidaritetsarbeid. Namibiaforeningen ble en viktig faktor for at folkehøgskolen engasjerte seg i Namibia, og samarbeidet involverte praktisk og teoretisk bistandsarbeid.

Foreningen arbeidet for frigjøringsbevegelsen SWAPO, og gav humanitær støtte til namibiske flyktninger. Foreningen var den frivillige organisasjonen i Norden som gav mest støtte til SWAPO i løpet av 1980-tallet. Aksjonsformen la vekt på å kombinere praktisk og teoretisk arbeid, og mobiliserte flere norske lokalsamfunn til sitt solidaritetsarbeid. Foreningen bygde en videregående skole for flyktninger i Kongo-Brazzaville.

Etter at Namibia ble frigjort fra Sør-Afrika, fortsatte foreningen å gi støtte særlig til undervisningsarbeid. Foreningen mottok et eget hus fra Elverum kommune som er deres kontor.

www.namibiaforeningen.no

Wikipedia, Namibiaforeningen

SAKPROSA

Om folk, folkelighet og litt om folkehøgskoler

Den danske historiker og forfatter Christian Egander Skov har levert en kraftpakke av ei bok der han dramfritt trekker grenser mellom folk og det folkelige på den ene siden, og nasjon og nasjonalisme på den andre.

Av Arild Mikkelsen

Og sagt med en gang, han lykkes aldeles glimrende. Grunnene til dette er at han er klartenkt og analytisk, og at han har en fabelaktig formuleringsevne.

For norske folkehøgskolefolk bør boka sittel være gjenkjennelig med en gang, nemlig Grundtvigs dikt «Folkeligheden» fra 1848, for øvrig nr. 459 i den danske «Højskolesangbogen», en sang som snarest bør finne sin plass også i «Norsk sangbok» som vi bruker.

Boka er delt i tre deler: Tider, Splittelser og Folkelighed. Bakgrunnen er krisene i samtidspolitikken, sammenfattat under det Egander Skov kaller et postliberalt tidehvern preget av globalisering og individualisering, med militant patriotisme og nasjonalisme i Russland, og et autokratisk USA med forvitrende demokratiske institusjoner. «Den fundamentale usikkerhet om fremtiden er netop vores grundvilkår», skriver Egander Skov, og i sin leting etter fast grunn under føttene løfter han fram folk og folkestyre. «Der bliver intet folkestyre hinsides folk og folkelighed, kun valget mellom administration og opstand», skriver han.

Ideen om at vi tilhører et folk, er forutsetningen for at vi kan oppfatte statens makt som legitim. Derfor er det så viktig for Egander Skov å klargjøre begrepet folk, og folket er for ham verken biologisk eller juridisk forstått. Det handler derimot om språk og historie, tilhørighet og identitet. Han erkjenner at vi befinner oss i en demokratisk resesjon der demokratiet

har mistet sin framdrift, som botemiddel mot denne resesjonen peker han på aktiv deltaking, en løpende samtale og debatt, men nettopp her fremmer han sitt avgjørende punkt. Forutsetningen for aktiv deltaking og samtale er ifølge Egander Skov en kollektiv folkelig bevissthet. Kort sagt: uten folk og folkelighet, intet levende demokrati.

I en bredt anlagt analyse arbeider Egander Skov fram de som truer demokratiet. Det er det han kaller den folkelige avkopling som er i ferd med å forvandle det liberale demokrati til et elitestyre, og han slår fast at konkurransestaten er selv et eliteprosjekt med en forsiktig henvisning til Marx; den herskende ideologi er den herskende klasses ideologi. Men Egander Skov er ingen marxist. Han er ikke kritisk til eliter per se. Problemet oppstår når forekomsten av eliter knytter seg til en folkelig avkopling, en fremadskridende oppløsning av folket som politisk subjekt, som han sier. En avnasjonalisering av den politiske makt gjør at politikk flyttes vekk fra det nasjonale og over i markedet, eller over- og mellomstatlige institusjoner. Slik forfatteren ser det henger avnasjonaliseringen sammen med nyliberalismen, som er en ideologi som ikke springer ut av tanken om at det er folket som skal ha makta.

Jeg er imponert over alle de korte, slagordliknende formuleringene Egander Skov kommer med, for eksempel følgende: «Den, der ikke vil beskæftige sig med folket, kan heller ikke beskæftige sig med demokratiet. Og den, der ikke vil beskæftige sig med folkeligheden, kommer til at beskæftige seg med populismen». Og han fillerister både høyre- og venstrepopulismen ganske grundig. Populismen setter identitetspolitikk opp i stedet for dannelse, og makter derfor ikke å hjelpe folket til å forstå seg selv som folk. Dette er den ene

siden av populismen. Den andre siden er at populismen også er et opprør mot eliten som hever seg over folket, en elite som ser folkemakt som noe truende. Han skriver oppsummerende om populismen: «Venstrefløjens vrede over samfundets markedsliggørelse og borgerens forvandling til forbruger. Højrepopulismens elitekritik og dyrkelse av det nationale. Midtens håb om den åndelige oprustning, hvad end det er. De udtrykker alle længslen efter det felles».

Egander Skov ser det nordiske demokratiet som det stedet der det folkelige og det nasjonale er i balanse. Dette mener han henger sammen med Grundtvig, og bondebevegelsen som ble en frigjøringsbevegelse i både Danmark og Norge. Grundtvig skilte mellom almue og folk, og kunne derfor peke på folket som en dannelseskategori. Og her kommer hele tanken om folkehøgskolene inn. Egander Skov har høye tanker og forventninger til en dannelsesdimensjon som både er folkeopplysning, og også det han kaller opplivning. Han skriver: «En skole, der forstår dette, er en skole til livet. En skole, der ikke gør det, er det modsatte. Og et folk, der ikke leve i lyset, raver i blinde, midt i ragnamørke». Jeg leser dette som en særlig utfordring til nordisk folkehøgskole. Dette har Christian Egander Skov virkelig tatt konsekvensen av i sitt eget liv, ryktet løper om at han har blitt tilsatt som ny rektor på Jaruplund Højskole. For øvrig kommer han til Norge og Oslo visstnok 17. september.

Boka er sakprosa i morsom og inspirerende utgave, essayistisk og lettlest med et vell av interessante henvisninger. Her dukker mange kjente profiler fra dansk folkehøgskoleliv opp, med særlig tankevekkende perspektiver på Grundtvig i 1960- og 1970-tallets lesninger. Anbefales!

Folkeligt skal alt nu være

Av Christian Egander Skov
Gyldendal 2026

Pris: 566,-

Nytt fra Brugata

Folkehøgskoleforbundet og Informasjonskontoret

Foto: Eivind Holmyr

Selv om flere har søkt folkehøgskole, har elevtallet gått ned med rundt to prosent sammenlignet med året før. Tydelige opptakskriterier blir derfor ekstra viktig når et nytt søknadsår snart starter.

FRA INFORMASJONSKONTORET

Flere søkere, færre elever

Skoleåret 2026/27 er i full gang. Dessverre er det enda et år med færre elever enn året før. I skrivende stund er nedgangen i antall elever på rundt to prosent.

Nedgangen er ekstra lei med tanke på oppgangen i antall personer som har søkt folkehøgskole (4,5 prosent). Det betyr at svært mange som har søkt folkehøgskole, enten ikke har fått tilbud om plass eller har takket nei til plassen.

Vi finner ingen naturlige grunner til dette utover at noen av søkerne kan ha søkt skoler hvor det ikke var plass til dem. De mest populære skolene

og linjene har fått enda flere søkere, men med begrenset plass, får ikke alle søkere et tilbud.

Nytt søknadsår

Nytt søknadsår er rett rundt hjørnet – og det vil være ekstra viktig å ha tydelige opptakskriterier. Skolene må både kunne vise hva som er minstekravene for å få plass, og også lage en prioriteringsrekkefølge dersom skolen får flere søkere enn det er plass til.

På folkehogskole.no vil vi gjøre noen justeringer slik at opptakskriteriene kommer tydeligere fram.

NYANSETTELSE

Nye rektorer

Denne høsten er det to nye rektorer i frilynt folkehøgskole. Øystein Falch Alsos overtok stillingen på Lofoten folkehøgskole allerede i april. Han kom da fra stillingen som skolens assisterende rektor. Lubna Mehdi er ny rektor ved Ål folkehøgskole og kurscenter. Hun kommer fra stilling som generalsekretær i European Union of the Deaf Youth, en verdifull erfaring for Ål som sentral nasjonal tegnspråklig arena for kunnskap og døvekultur. Vi ønsker dem begge lykke til.

Foto: Eivind Stensnes

VIDEREGÅENDE SKOLE

Innspillsrunde om fremtidens videregående opplæring

UDIR jobber med ny struktur i videregående skole for å sørge for at elevene blir klare for studentlivet etter videregående skole. I den forbindelse er det mulighet til å komme med innspill, og fristen er 1. november. Vi vet at elever som har gått folkehøgskole har bedre forutsetninger for å gjennomføre studier i etterkant. Send gjerne ditt innspill til UDIR her: udir.no/utdanningslopet/videregaende-opplaring/framtidas-videregaende/framtidas-videregaende/

LØNN

Lønnsoppgjøret

Årets lønnsoppgjør er gjennomført, innenfor en totalramme på 4,4 prosent. Det er hovedoppgjør i år, da forhandles det om mer enn lønn. Det er blant annet tydeliggjort at det skal utformes og oppdateres en lokal lønnspolitikk, og likeledes en livsfasepolitikk. Sentrale lønnstillegg gis fra 1. mai. Fra 1. oktober er det avtalt økning i godtgjøringer for lørdags-, søndags-, kvelds- og nattillegg.

MØTER

Lederforum

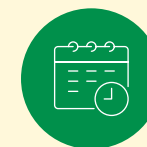
I år har vi lagt Lederforum og årsmøte i Informasjonskontoret til Bergen. Møtet er fra 4. – 6. november, og det blir fine dager med interessant og forhåpentligvis motiverende program. Lederforum er for rektorer og assisterende rektorer/inspektører i frilynt folkehøgskole. Vi gleder oss til samling på Home Hotell Bryggen i Bergen.

Tillitsvalgt-konferansen

Tradisjonen tro holdes Tillitsvalgtkonferansen på Sanner Hotell på Gran på Hadeland. Hovedkonferansen er fra 10. – 12. november, og forkurs for nye tillitsvalgte blir 9. – 10. november. Fra programmet kan vi nevne at Chris Gøran Holstad fra Utdanningsforbundet vil orientere om årets lønnsoppgjør, og at vår faste advokat Benedicte Hille også bidrar i år.

Nordisk folkehøgskoleråd til Umeå

Nordisk folkehøgskoleråd møtes i Umeå i Sverige 28. – 30. september. Det nordiske samarbeidet er viktig for oss, og nå er det Sverige som har lederen i Nordisk folkehøgskoleråd. Vi håper å ta med gode innspill og inspirasjon hjem til Norge.

28. – 30. september
Nordisk folkehøgskoleråd møtes i Umeå, Sverige

5. - 7. oktober
Trøndermøtet på Skogn folkehøgskole

4. – 6. november
Lederforum og årsmøte 2026 for Informasjonskontoret i Bergen

10. – 12. november
Tillitsvalgtkonferansen på Sanner Hotell på Gran på Hadeland. Forkurs for nye tillitsvalgte fra 9. november

Sjekker du lønnslippen din?

Det er et lovfestet krav at du ved lønnsutbetaling skal få en lønsslipp som viser deg hvordan lønnen er beregnet, slik at du kan sjekke at du har fått den lønn som er avtalt.

Lønsslippen skal også vise beregningsgrunnlaget for feriepenger, og hvilke trekk som er foretatt. Videre er lønsslippen din kvittering for at du har betalt skatt, eventuelle forsikringer, din andel til pensjonsordning og fagforeningskontingent. Det er for eksempel et krav om at man er å jour med fagforeningskontingenten, for å få rett på juridisk bistand.

Av lønsslippen skal du blant annet kunne lese:

- din grunnlønn
- hvilke faste tillegg du har
- hvilke variable tillegg du har fått i lønnsperioden
- opptjente feriepenger
- utgiftsgodtgjørelse, som kilometertelefon, arbeidstøy, diett og lignende
- skattesats og skattetrekk
- andre trekk, som gruppelivsforsikring, premie til pensjonsordning, fagforeningskontingent og lignende

Garantilønnstabell

Nå er lønnsoppgjøret over for i år, og det kan være lurt å se over at du har fått det sentrale tillegget, og at alle satser er oppdatert.

Langt de fleste som jobber i folkehøgskolen lønnes i tråd med garantilønnssystemet, unntaket er lederstillingene. Ledere fikk i år et lønnstillegg på 4 prosent av sin grunnlønn, med virkning fra 1. mai. Rektor, og noen ganger andre i ledelsen, er gjerne tatt ut av tariffavtalens bestemmelser om lønn, og forhandler sin lønn direkte med styret. Grunnprinsippet i garantilønnssystemet

er at du som arbeidstaker er sikret en lønnsutvikling, ved å få lønnstillegg hver gang du når et nytt ansiennitetsnivå. Hele beløpet skal legges til din grunnlønn.

I det sentrale lønnsoppgjøret endres garantilønnstabellen årlig. I denne finner du de forskjellige lønnskategoriene, garantilønn for alle kategorier med tilhørende ansiennitetstillegg.

Garantilønn: den laveste årslønn per ansiennitetstrinn, den lønnen du er garantert å få som ansatt på de frilynte folkehøgskolene, som alle er tariffbundne.

Ansiennitetstillegg: Lønnen stiger i takt med jobberfaring og antall år i yrket, ved 6, 8, 10 og 16 år. Ansiennitetsopprykk kan i prinsippet skje når som helst i løpet av året. Ved ansettelse ble din lønnsansiennitet beregnet og ansiennitetsdato satt, basert på innlevert dokumentasjon fra deg. Er du i tvil om din lønnsansiennitet, så kan arbeidsgiver opplyse deg om den.

Grunnlønn (faktisk årslønn): årslønn ifølge garantilønnstabellen, pluss tidligere gitte lokale tillegg. Dette kan for eksempel være tillegg gitt i lokale forhandlinger, rekrutteringstillegg eller kompetansetillegg.

Alle lærere får et fast tillegg som godtgjøring for særskilt arbeidstid. Fra 1.1.2026 er denne på kr. 34.000 i året, og skal utbetales månedlig.

Dersom du skulle oppdage feil er det viktig å sende beskjed til arbeidsgiver så fort som mulig. Det er en foreldelsesfrist på maksimalt tre år ved tilbakebetaling av for lite utbetalt lønn. Ved for mye utbetalt lønn må arbeidsgiver inngå en avtale med deg om hvordan dette skal tilbakebetales.

Å våge å holde fast

Gratulerer med oppstart av et nytt skoleår.

Det er alltid spennende å se hvem som kommer første skoledag. De første skoleukene er på mange måter magiske, samtidig er de arbeidskrevende. Det koster tid og krefter å bli kjent, å bli trygg - ikke minst å vise hva folkehøgskolen står for.

Enkelte i folkehøgskolelandskapet fyller hele skolen og opptaket er gått som en drøm. Men for flertallet av skolene har antallet elever sunket de siste årene. Dette til tross for at flere søker plass på folkehøgskole. Færre velger å takke ja til skoleplassen. Interessen er der, men søkerne velger altså å gjøre noe annet i siste liten.

Også på 80-tallet var det nedgangstider i folkehøgskolen. En epoke med nyliberalisme og jappetid ble vanskelig for skoleslaget. Elevrekrutteringen var svak, og elevene som møtte på skolene var unge og ofte umotiverte. Dette førte til panikkreaksjoner fra mange folkehøgskoler, som la kortsiktige overlevelsesplaner. Det var ikke alltid at disse planene var rotfestet i folkehøgskoletradisjonen.

Svaret fra folkehøgskoleorganisasjonene den gang var et stort utviklingsprosjekt som hadde som mål å gjenreise den pedagogiske debatten, sikre et godt elevrekrutteringsgrunnlag og å øke den generelle kompetansen i å drive folkehøgskole lokalt på den enkelte skole. Folkehøgskolenes Utviklingsstrategi (FUS) ble født. Dette er 40 år siden, men likefullt

er historien viktig for oss. For situasjonsbeskrivelsen passer på enkelte punkter også i dag. Vi er i en bølgedal når det gjelder elevrekruttering, det politiske landskapet er preget av høyrevind og polarisering, det er kriser med krig og konflikt i geografisk og kulturell nærhet - og uvisst framtid i forhold til hva som skjer med samfunnet når kunstig intelligens virkelig tar av.

Grepet som ble tatt på 80-tallet, var å forsterke folkehøgskolepedagogikk og folkehøgskoletanken både hos ledere, lærere og øvrige ansatte i folkehøgskolen. Det var kursing både i folkehøgskoleideer og historie, men ikke minst i hvordan forandringsarbeid på den enkelte skolen hele tiden skulle ha folkehøgskoleideen som bærebjelke. Det var rett og slett en styrking av folkehøgskoletanken.

Seriøsiteten i arbeidet, og oppslutningen blant folkehøgskolene ble lagt merke til. Kanskje var det derfor det i 1997/1998 ble innført tilleggspoeng for å ha fullført folkehøgskole. Dette var et skoleår av verdi, og det ble sett og forstått av politikere som satt med makta. Kvalitet ga resultat.

Det er lett å bli panikkslagen når søkingen går ned og økonomien er skral. Like fullt er det viktigere enn noensinne å stå støtt i den tradisjonen vi er en del av. Vi må sørge for å utvikle oss og lære hvordan vi kan drive god folkehøgskole. Dette er ikke gjort i en håndvending. Selv brukte jeg lang tid på å forstå dybden i folkehøgskoleideen. Det er såpass annerledes enn verdiene og tankesettet

Det er lett å bli panikkslagen når søkingen går ned og økonomien er skral. Like fullt er det viktigere enn noensinne å stå støtt i den tradisjonen vi er en del av.

som er dominerende i resten av samfunnet at menneskesynet og ideene trenger tid for å modnes. For virkelig å forstå og for å bygge kvalitet i hele folkehøgskolesektoren, må ledere og ansatte i folkehøgskolen dra på kurs og samlinger i frilynt folkehøgskole. Å la være å sende ansatte på kurs, eller å ikke delta på ledersamlinger og rektormøter, er å spare seg til fant. Den folkehøgskolen som ikke utvikler seg og samtidig holder fast i folkehøgskoletradisjonen, risikerer å stagnere og i verste fall bli en dårligere skole. Vi må ta vare på fellesskapet og kunnskapen vi har i frilynt folkehøgskole - det går ikke av seg selv.

Astrid Moen
Leder i Folkehøgskoleforbundet

Angelina K. Christiansen
Generalsekretær i Folkehøgskoleforbundet

Nell Ray

Studierektor
på Åredalens
folkhøgskola i Sverige

SKRÅBLIKK FRA SVERIGE

Folkbildningen styrker demokratiet

Folkbildningsrörelsen i Sverige riktar nu blicken mot utfallet av riksdagsvalet den 13. september. Resultatet emotsågs med spänning och nervositet då de politiska partiernas inställning till folkbildningen direkt påverkar existensmöjligheterna för densamma. När du läser denna text finns förhoppningsvis ett tydligt valresultat att ta ställning till – i skrivande stund är vi dock fortfarande inne i den sista skälvanande fasen av valrörelsen.

Folkbildningens representanter har inför valet lyft fram vikten av långsiktiga anslag som möjliggör för planering och utveckling av folkbildningen i hela landet, samt värnandet av folkhögskolornas särart i utbildningspolitiken. Så här i slutet av valrörelsen tycks det dock vara andra frågor som tar större plats och uppmärksamhet.

Läser man partiprogram och valmanifest har de flesta (men inte alla) riksdagspartierna formuleringar som låter lovande på pappret; de vill värna folkbildningens förutsättningar och säkerställa det ekonomiska stödet, de ser att folkbildningen styrker demokratin och försvårar för auktoritära krafter att ta över, de menar att folkbildningens betydelse inte kan överskattas, att den är unik och till och med omistlig. Återstår att se vad dessa formuleringar betyder när det kommer till faktisk politik.

På Bokmässan i Göteborg den 24.–27. september har folkbildningen i alla fall glädjande fått en framträdande plats som ett av årets huvudteman. I ett flertal programpunkter kommer därigenom "bildningens roll som en bärande pelare i ett öppet och demokratiskt samhälle" att lyftas fram och diskuteras. Förhoppningsvis är det på Bokmässan även läge att fira politiska segrar för folkbildningen. Att hoppet om goda förutsättningar för oss och vår viktiga verksamhet lever.

PÅ HJERTET

To perspektiver. Samme verden.

Jeg var seksten år da Berlinmuren falt. Atten da Sovjetunionen ble oppløst. Live Aid viste at sult ikke kunne aksepteres og at solidaritet var mer enn ord. Atomkraftene forhandlet nedrustningsavtaler, diktaturer falt. Mandela gikk fra fengsel til presidentkontor og apartheid ble avskaffet. Land etter land bygget ned forsvaret, og Europa ble bare rikere, mektigere og tryggere. Jeg så hat ramme oss. Men jeg så også blomsterhavet, rosetoget, en samlet nasjon. Og nordmenn med hytte på fjellet, hytte ved sjøen, biler så oppblåste at hadde de vært badedyret mitt, hadde jeg sluttet å blåse.

Men så delte en elev denne teksten med meg:

«Er det rart vi er skjøre når vekten av alle verdens problemer ble lagt på skuldrene våre med en forventning om at vi skal løse dem? Er det rart vi har god tatt at dommedag lusker rundt hjørnet, når vi konstant blir matet med overskrifter om naturkatastrofer, varmerekorder, vannmangel, krig, folkemord, vold og drap?»

Vi er generasjonen født samtidig som USA og Storbritannia bombet Irak, samtidig som de to flyene krasjet inn i World Trade Center, samtidig som hengen av Saddam Hussain. Vokst opp under finanskrisen i 2008, opplevde startskuddet til den arabiske våren igjennom barneøyne og 22. juli drepte det siste som var igjen av vår barnlige naivitet om at verden var god. Kanskje er det derfor

vi stiller oss likegyldige til livet og fremtiden, tar mer risiko, for ingenting vi gjør betyr noe uansett? Var vi dødsdømt fra første åndedrag?»

Jeg vokste opp i troen på at ting kan løses, at verdensordener kan endres, at ting ikke bare kan, men faktisk vil, bli bedre. Dagens ungdom har færre slike bevis. Klimakrise kommer ikke med et kanskje. Pandemien risset seg inn i ungdomskroppene. Dyrtdid er et faktum. Verden knaker i sammenføyningene.

Jeg har sett bevisene for hvorfor det nytter å tro. At ting kan forandres.

Hvilken del av historien vi er født inn i, gir oss ulike blikk på hvordan vi tenker og hvordan vi handler. For dagens ungdom er det fortsatt et mysterium hvilke kriser som vil løses, hvilke problemer som vil bli borte. Det er noe å ta med seg inn i møtet med elevene.

Tekstutdraget er gjengitt med elevens tillatelse.

Kristin Smith

er forfatter og skribent, samt administrasjonsleder ved Ringerike folkehøgskole.

KJETILS KURS

Lek med mening

«Find 25 gode historier,» skrev Frederik Christensen i 1976, lær dem udenad...og fortæl dem. Da vil dine elever revolutionere verden.»

Jeg prøver å etterleve folkehøgskolens fortellertradisjon så godt jeg kan. Når jeg går tom for fortellinger, bruker jeg leker med mening.

Denne lærte jeg av Gard på Romerike. Den passer godt når høstmørket og gnisningene kommer, og stresset øker fram mot en forestilling.

Sokkekast:

Stå i ring. Kast en opprullet sokk i en bestemt rekkefølge slik at alle får tatt imot og kastet videre én gang. Sokken ender hos deg og rekkefølgen er nå satt. Introduiser flere sokker etter hverandre slik at elevene må fokusere for å ta imot og kaste. Hver sokk representerer noe som stresser oss i hverdagen. Få elevene til å foreslå. Flere

utfordringer: bytt plass i ringen, gå rundt i rommet. Alt dette blir grunnlag for å snakke om stress. Hvor mange stressmomenter klarer du samtidig? Hva om noe uforutsett skjer? Blir man stresset av andres stress? Er det egentlig noe farlig om man mister en sokk? Kan noen andre plukke den opp for deg?

Tolk leken sammen med elevene og spør dem hva de selv vil bli flinkere på i stresshåndtering.

Kjetil Hallre

er musikk lærer ved Ringerike folkehøgskole.

MEDLEMSFORDELER

Her er dine medlemsfordeler

Engasjement i lønns- og arbeidsforhold:

Folkehøgskoleforbundet gir sine medlemmer mulighet til engasjement og innsats for å bedre egne og arbeidsskollegers lønns- og arbeidsforhold.

Kurstilbud i Folkehøgskoleforbundet:

Folkehøgskoleforbundet tilbyr medlemmer og tillitsvalgte gratis kurs og skoling i tariff – og forhandlingskunnskap, arbeidsrett og tillitsvalgtarbeid.

Forsikringsordninger:

Folkehøgskoleforbundet tilbyr medlemmene gunstige forsikringsordninger i samarbeid med Utdanningsforbundet og Tryg Forsikring.

Fortløpende informasjon:

Som medlem i Folkehøgskoleforbundet får du fortløpende informasjon om tariffsaker og andre forhold som berører din arbeidssituasjon. Dette skjer gjennom tillitsmanns-apparatet, nyhetsbrev, Folkehøgskoleforbundets hjemmesider og medlemsbladet «Folkehøgskolen».

Lokallag og utvalg:

Folkehøgskoleforbundets medlemmer har lokallag på alle frilynte skoler. For rektorene... Vi har etablert et skoleutviklingsutvalg, hvor Informasjonskontoret for folkehøgskolen oppnevner halvparten av medlemmene. Medlemmer som går av med pensjon kan fortsette som medlem av Seniorlaget.

Folkehøgskolen
3 /2026 // ÅRGANG 122

Utgiver

Folkehøgskoleforbundet
Generalsekretær:
Angelina K. Christiansen
Leder: Astrid Moen
Brugata 19, 0186 OSLO
folkehøgskoleforbundet.no

Redaksjon

Sonja Evang [redaktør]
sonja@folkehogskole.no

Redaksjonsråd

Astrid Moen, Angelina K. Christiansen, Espen Bråten
Kristoffersen og Dorte Birch

Abonnement

Folkehøgskoleforbundet
Tlf.: 22 47 43 00
www.frilyntfolkehogskole.no

Annonsealg

1/4-side: 2100 kr
1/2 side: 4.100 kr
Helside: 8.000 kr

Design

Spoon v/Hans Kr. Havdal

Trykk

UnitedPress Trykkeri

Forsidefoto

Sonja Evang

Neste nummer

Kommer i november.
Frist: 30. oktober

Magasinet Folkehøgskolen gis ut av Folkehøgskoleforbundet og er organisasjonens talerør overfor medlemmer, ansatte i folkehøgskolen, politikere, pedagoger og læresteder. Magasinet skal sette dagsorden, speile og kommentere aktiviteten i frilynt folkehøgskole og i organisasjonen ved å bringe aktuelt pedagogisk, politisk og kulturelt stoff til inspirasjon og debatt. Folkehøgskolen legges ut på bloggen frilyntfolkehogskole.no. Målet er å ha en vekselvirkning mellom blad og nett. Relevante blogginnlegg kan også tas inn i bladet. Folkehøgskolen startet opp som Høgskolebladet i 1904 og er medlem av Fagpressen. Magasinet redigeres etter Redaktørplakaten og Vær Varsom-plakaten.

Hvordan tiltrekke oss flere av de færre?

Ny lov og forskrift om folkehøgskolen har nå virket i ett år, og forskriften foreslås allerede endret.

Ny lov og forskrift om folkehøgskolen har nå virket i ett år, og forskriften foreslås allerede endret.

De siste fem årene har vi sentralt først arbeidet med den offentlige utredningen, deretter med utkast og vedtak til ny lov og forskrift, angrep på studiestøtten, og nå tilskuddsordningen. Vi har så langt klart å ha god dialog med myndighetene og funnet gode løsninger sammen.

Det er liten grunn til å tro at det blir roligere i sektoren framover, og det er vel egentlig heller ikke ønskelig. Ro kan bety stagnasjon og manglende utvikling. Men trygghet for en velfungerende statlig finansieringsordning, er avgjørende for at vi i fellesskap skal kunne møte utfordringene som venter.

Hardere kamp om ungdommene
Folkehøgskolerådet skal i 2027 vedta ny strategiplan for de neste fire årene. Innen den tid er det viktig at skolene og organisasjonene sammen diskuterer hvordan vi vil at folkehøgskolesektoren skal utvikle seg framover. Formålsparagrafen i den nye loven gir viktige føringer for skoleslaget, men for rådet, som skal arbeide med myndighetene for gode rammevilkår, er det avgjørende at sektoren selv er med på å utvikle seg til et uvurderlig tilbud, både for ungdommene som skal gå der, og for myndighetene.

Kampen om ungdommene blir tøffere framover. Ungdomskullene går ned fra 2028, tilleggspoengene fjernes, flere vil gå lenger i videregående skole på grunn av fullføringsreformen, og Forsvaret skal ta inn flere til førstegangstjeneste.

Vi vil følge nøye med på erfaringene fra fullføringsreformen. Kan folkehøgskolene bli et tydeligere alternativ for de som trenger noe annet, eller noe mer, enn det tradisjonelle løpet i videregående skole? Hvordan kan vi, som tidligere, utvikle nye og attraktive linjetilbud innenfor fag som gir merverdi, både for den enkelte ungdom og for landet vårt?

Beredskap for skoleslaget
Når tilleggspoengene fjernes for alle, faller også en av grunnene til å la være å velge et år på folkehøgskole; frykten for å stille svakere enn de som søker med førstegangsvitnemål året etter. Da blir spørsmålet enda tydeligere: Hvordan kan vi bedre synliggjøre at et år på folkehøgskole gir viktig merverdi for livet videre i studier eller arbeid, og gi de som ikke blir valgt ut til førstegangstjeneste en utvikling og livsballast som betyr noe både for dem selv, for sivilsamfunnet og for fellesskapet?

Samtidig blir vi jevnlig utfordret av myndighetene, som leter med lys og lykter etter områder der det kan spares inn til fordel for andre tiltak. Storpolitikk og global uro setter både

Jeg vil oppfordre alle skoler til å invitere sine lokale politikere inn til seg for å lære dem om folkehøgskolen.

myndighetene, sivilsamfunnet og oss under press. Vi må være forberedt på at tidene fortsatt vil være krevende. Den beste måten å møte framtida på, er å være best mulig forberedt. I skolene er vi vant med å lage beredskapsplaner for å være beredt i kriser. Det samme må vi gjøre for skoleslaget vårt. Da må vi analysere risikoene og sårbarhetene, og spørre oss selv: Hvordan skal vi utvikle oss framover for å være umistelige, relevante og for å tiltrekke oss flere av de færre?

Anne Tingelstad Wøien

Daglig leder i Folkehøgskolerådet

Støtteannonser til Folkehøgskolen

AGDER FOLKEHØGSKOLE
4643 Søgne
Tlf.: 38 16 82 00
Rektor: Reidar Nilsen
www.agder.fhs.no

BERGEN FOLKEHØGSKOLE
5109 Hylkje
Tlf.: 55 39 51 90
Rektor: Lena Andresen
www.aasane.fhs.no

BUSKERUD FOLKEHØGSKOLE
3322 Darbu
Tlf.: 31 90 96 90
Rektor: Mariann Aaland
www.buskerud.fhs.no

BØMLO FOLKEHØGSKULE
5437 Finnås
Tlf.: 53 42 56 50
Rektor: Magne Grøneng Flokenes
www.bomlo.fhs.no

ELVERUM FOLKEHØGSKULE
2408 Elverum
Tlf.: 62 43 52 00
Rektor: Monica Bekkelien
www.elverumfhs.no

EVJE FOLKEHØGSKOLE
4735 Evje
Tlf.: 37 88 60 05
Rektor: Steinar Bruun
www.evjefhs.no

FANA FOLKEHØGSKULE
5259 Hjeltestad-Bergen
Tlf.: 55 52 63 60
Rektor: Tore Haltli
www.fanafhs.no

FJORDANE FOLKEHØGSKULE
Boks 130, 6771 Nordfjordeid
Tlf.: 57 88 98 80
Rektor: Silvia van Hesik Førde
www.fjordane.fhs.no

FOSEN FOLKEHØGSKOLE
7100 Rissa
Tlf.: 73 85 85 85
Rektor: Arnhild Finne
www.fosen.fhs.no

HADELAND FOLKEHØGSKULE
2760 Brandbu
Tlf.: 61 33 96 00
Rektor: Arne Ruste
www.hafos.no

HALLINGDAL FOLKEHØGSKULE
3550 Gol
Tlf.: 32 07 96 70
Rektor: Beate Aas
www.hallingdal.fhs.no

HARDANGER FOLKEHØGSKULE
5781 Lofthus
Tlf.: 53 67 14 00
Rektor: Lina Hultin
www.hardanger.fhs.no

NUMEDAL FOLKEHØGSKOLE
3626 Rollag
Tlf.: 31 02 38 00
Rektor: Per Ketil Berg
www.idrettsskolen.com

JÆREN FOLKEHØGSKULE
4352 Kleppe
Tlf.: 51 78 51 00
Rektor: Monica Cecilie Høien
www.jarenfhs.no

KARMØY FOLKEHØGSKULE
4291 Kopervik
Tlf.: 52 84 61 60
Rektor: Jarle Nilssen
www.karmoy.fhs.no

LOFOTEN FOLKEHØGSKOLE
8310 Kabelvåg
Tlf.: 76 06 98 80
Rektor: Øystein Falch Alsos
www.lofoten.fhs.no

MANGER FOLKEHØGSKULE
5936 Manger
Tlf.: 56 34 80 70
Rektor: Viggo Bjørge
www.manger.fhs.no

MØRE FOLKEHØGSKULE
6151 Ørsta
Tlf.: 70 04 19 99
Rektor: Rune Hovde
www.more.fhs.no

NAMDALS FOLKEHØGSKOLE
7870 Grong
Tlf.: 74 33 20 00
Rektor: Hanne Vilja Sagmo
www.namdals.fhs.no

NANSENSKOLEN
2609 Lillehammer
Tlf.: 61 26 54 00
Rektor: Signe Therese Strøm
www.nansenskolen.no

NESTOR MELSOMVIK
3159 Melsomvik
Tlf.: 33 33 55 00
Rektor: Terning Dahl-Hansen
www.nestorkurs.com

NORDISKA FOLKHØGSKOLAN
Box 683-SE-442 31 Kungälv, Sverige
Tlf.: 00 46 303 20 62 00 vx
Rektor: Jonatan Rask
www.nordiska.fhsk.se

NORDMØRE FOLKEHØGSKULE
6650 Surnadal
Tlf.: 71 65 89 00
Rektor: Kristian Lund Silseth
www.nordmore.fhs.no

NORD-NORSK PENSJONISTSKOLE
8920 Sømna
Tlf.: 75 02 92 80
Rektor: Geir Nydahl
www.nordnorsk-pensjonistskole.no

PASVIK FOLKEHØGSKOLE
9925 Svanvik
Tlf.: 78 99 50 92
Rektor: Ketil Foss
www.pasvik.fhs.no

PEDER MORSET FOLKEHØGSKOLE
7584 Selbustrand
Tlf.: 73 81 20 00
Rektor: Arild Moen
www.pedermorset.no

RINGERIKE FOLKEHØGSKOLE
3510 Hønefoss
Tlf.: 32 17 99 00
Rektor: Morten Eikenes
www.ringerike.fhs.no

ROMERIKE FOLKEHØGSKOLE
2050 Jessheim
Tlf.: 63 97 09 10
Rektor: Haldis Brubæk
www.romerike.fhs.no

SANDEFJORD FOLKEHØYSKOLE
3232 Sandefjord
Tlf.: 33 42 17 90
Rektor: Fredrik Møller-Hansen
www.sandefjordfhs.no

SELJORD FOLKEHØGSKULE
3840 Seljord
Tlf.: 35 05 80 40
Rektor: Kristine Rønning
www.seljord.fhs.no

SKAP KREATIV FOLKEHØYSKOLE
Neseveien 1
4514 Mandal
Rektor: Hanne Christine Seyffarth-Fuglestveit
www.skapmandal.no

SKJEBERG FOLKEHØYSKOLE
1747 Skjeberg
Tlf.: 69 11 75 60
Rektor: Lene Dyrkorn
www.skjeberg.fhs.no

SKOGN FOLKEHØGSKOLE
7620 Skogn
Tlf.: 74 08 57 20
Rektor: Lars Waade
www.skogn.fhs.no

SOGNDAL FOLKEHØGSKULE
6856 Sogndal
Tlf.: 57 62 75 75
Rektor: Ole Karsten Birkeland
www.sogndal.fhs.no

SOLBAKKEN FOLKEHØGSKOLE
2100 Skarnes
Tlf.: 62 96 70 70
Rektor: Siri Thorson
www.solbakken.fhs.no

STAVANGER URBAN FOLKEHØGSKOLE STUF
4014 Stavanger
Tlf.: 93 08 62 77
Rektor: Geir Bakken
www.stufskole.no

STORD FOLKEHØGSKULE
5411 Stord
Tlf.: 40 40 17 53
Rektor: Irene Fatland
www.stordfhs.no
SUND FOLKEHØGSKOLE
7670 Inderøy
Tlf.: 74 12 49 00
Rektor: Eirik Stensland
www.sundfhs.no

SUNNHORDLAND FOLKEHØGSKULE
5455 Halsnøy Kloster
Tlf.: 53 47 01 10
Rektor: Bente Sjø
www.sunnfolk.no
TONEHEIM FOLKEHØGSKOLE
2322 Ridabu
Tlf.: 62 54 05 00
Rektor: Elin Evenrud
www.toneheim.no

TORSHUS FOLKEHØGSKULE
7320 Fannrem
Tlf.: 72 47 98 50
Rektor: Torkjell Solem
www.torshus.com

TOTEN FOLKEHØGSKOLE
2850 Lena
Tlf.: 61 14 27 00
Rektor: Live Hokstad
www.toten.fhs.no

TRØNDERTUN FOLKEHØGSKULE
7227 Gimse
Tlf.: 72 85 39 50
Rektor: Tormod Gjersvold
www.trondertun.no

VEFSN FOLKEHØGSKOLE
8665 Mosjøen
Tlf.: 75 17 24 11
Rektor: Mette Haustreis
www.vefsnfolkehogskole.no

VOSS FOLKEHØGSKULE
5704 Voss
Tlf.: 56 52 90 40
Rektor: Trond Lekve
www.voss.fhs.no

ÅL FOLKEHØYSKOLE OG KURSSENTER FOR DØVE
3570 Ål
Tlf.: 32 08 26 00 – TekstTlf.: 32 08 26 01
Rektor: Lubna Mehdi
www.al.fhs.no

Mer enn ord

Står vi stille blir vi usynlige

Peder Pedersen

Foto: Albin Svanberg